

'we
oefenen
samen,
we chillen
samen'

Een muzikaal web over Rotterdam: sociale en muziekeducatieve effecten van Music Matters

'probeer
het nu eens
zonder
piepjes'

Een muzikaal web over Rotterdam:
sociale en muziekeducatieve
effecten van Music Matters

Nelly van der Geest

Letty Ranshuysen

Sandra Trienekens

Stichting Music Matters, Rotterdam 2011

Een muzikaal web over Rotterdam: sociale en muziekeducatieve effecten van Music Matters

Inhoud

Voorwoord	12
Inleiding	14
Artikel 1 De compenserende werking van Music Matters // <i>door Letty Ranshuysen</i>	16
Artikel 2 Muziekeducatieve en sociale effecten // <i>door Letty Ranshuysen</i>	20
Artikel 3 Muziekeducatie in een veranderende samenleving // <i>door Nelly van der Geest</i>	26
‘Als brassbanddocent heb ik nog nooit een baaldag gehad’	34
Artikel 4 Music Matters is heel sociaal // <i>door Sandra Trienekens m.m.v. Marita Pruijser</i>	36
‘Als we brassen gaan we helemaal op in de muziek’	44
Artikel 5 Naar een sociaalmuzikale leeromgeving // <i>door Sandra Trienekens m.m.v. Marita Pruijser</i>	46
‘Ik hoop La Cucaracha nog vóór het avondeten te kunnen spelen’	54
Artikel 6 Muzikale praktijk en muzieksmaak // <i>door Letty Ranshuysen</i>	56
Artikel 7 De muziekprofessional van de 21e eeuw // <i>door Nelly van der Geest</i>	62
‘R’Voices is een soort Idols zonder poeha’	68
Artikel 8 Van spin in het web tot dirigent > conclusies & aanbevelingen // <i>door Nelly van der Geest en Letty Ranshuysen</i>	70
Bijlage 1 Korte karakterisering Music Matters Projecten	85
Literatuurlijst	88
Colofon	90

Voorwoord

Er was eens...

Er was eens... een prinses.

Zij kwam naar Rotterdam. Op 10 oktober 2007.

De kopjes trilden op tafel, harten bonsden van verwachting, hoofden draaiden reikhalzend.

En een tent vol kinderen maakte muziek.

Voor zichzelf. Voor hun ouders. Voor Máxima.

Music Matters maakte een vliegende start!

En toen? Toen moest er worden gewerkt

Er was dan wel een Music Matters collegeprogrammapunt geformuleerd, maar wat betekende dat in de praktijk van de Rotterdamse wijken?

Er waren dan wel twintig culturele coalitiepartners van Music Matters, maar hadden die al ooit het woord samenwerken met elkaar leren spellen?

Er wonen dan wel 585.517 mensen in Rotterdam, maar wat wisten wij eigenlijk van hun muzikale dromen?

Terug naar waar het mee begon

Het doel van Music Matters is om kinderen, jongeren en volwassenen de kans te geven met muziek aan de slag te gaan. Muziek is een universele taal en verbindt mensen van alle leeftijden en culturen. Music Matters laat mensen elkaar ontmoeten.

Dat is niet uitgevonden in 2007, maar het was wel nodig om verse beweging en verse inspiratie toe te voegen aan de bestaande Rotterdamse muziekwereld.

Music Matters doet dat door verbindingen te leggen tussen organisaties, door samenwerking met muziekprojecten en festivals in de stad en door initiatieven van organisaties te ondersteunen. Dat is geen *Stairway to Heaven*, maar een kwestie van leren, proberen en niet bang zijn om te experimenteren.

En wat gebeurt er dan bijvoorbeeld

De *Community Orchestras & Choirs* is één van de Music Matters projecten, dat wordt uitgevoerd door de SKVR. Rotterdamse kinderen maken muziek in een orkest of -koor in hun eigen wijk. Zo ervaren zij wat het is om samen muziek te maken. Bijkomend doel is het samenbrengen van kinderen.

Ik was bij de start van het wijkorkest in wijkgebouw Odeon in het Oude Westen. De kinderen hadden net hun eigen instrument gekregen; iedereen had zijn keyboard of viool als een schat op schoot. Er werd nog geen instrumentale les gegeven, maar al het klappen en zingen, opstaan en weer gaan zitten, moest gebeuren in omarming met hun instrument. Het jongetje voor mij had een viool op schoot. Trots vertelde hij dat zijn opa ook viool speelde. Op weg naar huis liep ik achter vier jongens met elk een cajon op hun rug. Ze vertelden elkaar hoe zwaar een cajon is, hoe voorzichtig je moet zijn, hoe je hem het best kunt dragen en wat er gebeurt met een cajon die in de regen terecht komt.

De week erna was ik op het Pijnackerplein, daar zou het Oude Noorden Lied ten gehore worden gebracht door een wijkkoor. Net als het Oude Westen is het Oude Noorden een wijk waar de verwachtingen laag zijn. Ben je daar geboren, dan kan het eigenlijk niks met je worden. In de muzikentent stonden veertig kinderen vol trots hun lied te zingen. De muzikentent werd omringd door trotse vaders, moeders en buurtbewoners. Terwijl hard en mooi een concurrentiestrijd voerden, straalde dit wijkkoor één en al plezier en stoerheid uit. Er gebeurt meer tijdens een bijeenkomst van een wijkorkest of een wijkkoor dan alleen een uitwisseling van muzieknoten.

De *R'Voices* zijn openbare jamsessies verspreid over het jaar in Lokale Cultuurcentra op de noord- en zuidoever van Rotterdam en worden georganiseerd door Epitome Entertainment. Tijdens deze jamsessies kunnen jongeren hun act opvoeren onder begeleiding van een live band. Ik was bij een paar van die jamsessies. Opvallend was de rol van het publiek waar ook alle deelnemers tussen zaten. De aanmoediging om na een niet helemaal strak uitgevoerd nummer nog een tweede kans te nemen en de druk van het publiek op de organisatie om nog een tweede kans te geven, waren hartverwarmend. Hier werd een gezamenlijke sessie uitgevoerd met een zeer actief participerend publiek.

Nu, begin 2011, zijn we vier jaar verder. Het gaat goed met Music Matters, we hebben de afgelopen jaren veel geleerd, zoals dat gaat met vallen en op staan. Samen met onze partners blikken we vooruit op een mooie toekomst.

*Marjolijn Masselink, voorzitter bestuur
Stichting Music Matters*

Inleiding

Music Matters 2007-2010 Onderzoek naar de sociale en muzikeducatieve effecten

Music Matters is een stadsbreed Rotterdams programma dat als doel heeft kinderen en jongeren elkaar via muziek te laten ontmoeten. Samen muziek maken bevordert de sociale cohesie en persoonlijke ontwikkeling en is vooral erg leuk om te doen.

Na een intensieve voorbereidingsfase ging Music Matters in het najaar van 2007 echt van start. Prinses Máxima gaf het officiële startsein. Vervolgens werden de verschillende programmaonderdelen in de steigers gezet. In eerste instantie waren dat:

- Music Matters Community Orchestras and Choirs (wijkorkesten en wijkkoren)
- Music Matters Marathon (kennis maken met instrumenten)
- Brass Meets (o.a. de Brassbandschool)
- R'Voices en VSBfonds Music Matters Award (talententraject voor jongeren)
- Music in the Streets (muziekactiviteiten op wijkniveau)
- Music Matters Day & Night (presentatie door en voor kinderen (Day) en jongeren (Night) in de Doelen)

Alle projecten van Music Matters worden uitgevoerd in samenwerking met partners, zoals SKVR, World Music and Dance Centre, Epitome Entertainment, concert- en congresgebouw de Doelen, Fort van de Verbeelding, het Rotterdams Philharmonisch Orkest, Codarts Hogeschool voor de Kunsten, Zangmakers.nl. De meeste trajecten zijn succesvol, in een aantal gevallen zijn ze zelfs al ondergebracht binnen de bestaande infrastructuur. Music Matters ontwikkelt zich steeds meer als een spin in het web binnen de Rotterdamse muzikeducatie en de veranderende stad.

In 2009 startte in opdracht van de dienst Kunst en Cultuur van de Gemeente Rotterdam een evaluatieonderzoek naar Music Matters, om de in Rotterdam opgedane ervaringen inzichtelijk en overdraagbaar te maken. Het onderzoek werd uitgevoerd door drie samenwerkende onderzoeksinstituten: Onderzoeksbureau Letty Ranshuysen, het Centrum van Interculturele

Studies van de Hogeschool voor de Kunsten te Utrecht (Nelly van der Geest) en het Lectoraat Burgerschap en Culturele Dynamiek van de Hogeschool van Amsterdam (Sandra Trienekens).

Met het onderzoek zijn de sociale en muzikeducatieve effecten bij de deelnemers op verschillende manieren in beeld gebracht. Er is voor gekozen om het traject R'Voices en de Music Matters Award te volgen als voorbeeld van een *showcasemodel*. Het *showcasemodel* heeft als thema het bieden van een podium. Bijvoorbeeld door een wedstrijd te organiseren met voor de winnaars een vervolgtraject, waarin scholing en promotie samengaan. De R'Voices zijn openbare jamsessies met live band voor jong muzikaal talent. De beste optredens worden beloond met een workshopweekend. Tijdens de finaleavond van de Music Matters Award laat Rotterdams talent zich zien en vooral horen!

De wijkorkesten vormen het voorbeeld voor het productiehuismodel. Het *productiehuismodel* staat voor een traject van workshops met de daaruit voortkomende presentatie of productie. Er zijn inmiddels negen wijkorkesten, waarin meerdere scholen samenwerken. De leerlingen krijgen van Music Matters een instrument naar keuze aangeboden en volgen twee jaar muziekles op hun instrument. Met regelmaat zijn er samenspeellessen en presentaties.

Het derde onderzochte project is de Brassbandschool, welke plek biedt aan Caribische brassmuziek en zich met name richt op het opleiden van blazers. Verder is er in het onderzoek gekeken naar de diverse samenwerkingsvormen van Music Matters en de ontwikkeling van muzikeducatie in de veranderende samenleving. Tot slot is gekeken naar de effecten op begeleiders en participerende organisaties. In 2009 werkte Music Matters samen met twaalf partners.

De begeleidingscommissie van het onderzoek bestond uit Olga Smit (opdrachtgever vanuit de dienst Kunst en Cultuur), Beerend Lenstra (directeur Music Matters), Joep Bor (Codarts, Hogeschool voor de Kunsten Rotterdam) en Dick Douwes (Erasmus Universiteit Rotterdam). Het onderzoek is mogelijk gemaakt met financiële ondersteuning van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Voor u ligt een samenvatting van het grootschalige evaluatieonderzoek. Met de door de onderzoekers aangegeven aanbevelingen en instrumenten kan Music Matters een klinkende bijdrage leveren aan de muzikale en sociale levensloop van jonge Rotterdammers.

Music Matters dankt de onderzoekers Letty Ranshuysen, Nelly van der Geest en Sandra Trienekens voor de inspirerende samenwerking.

We wensen u veel leesplezier,

*Beerend Lenstra, directeur
Stichting Music Matters*

1

De compenserende werking van Music Matters

Het centrale uitgangspunt van Music Matters is om rond muziek ontmoetingen tot stand te brengen tussen kinderen en jongeren in Rotterdam met geheel verschillende achtergronden. Om een beeld te krijgen van die achtergronden is in 2009 bij drie deelprojecten een enquête uitgevoerd. Het gaat om: de wijkorkesten voor basisschool-leerlingen, de jamsessies die onder de noemer R'Voices worden georganiseerd ter voorbereiding van de VSBfonds Music Matters Award en de Brassbandschool voor jonge (aspirant)leden van Afro-Caribische brassbands. Deze projecten blijken elk op eigen wijze tegenwicht te bieden aan het veelal selectieve bereik van reguliere buitenschoolse muziekeducatie. Deze laagdrempelige activiteiten bevorderen daardoor de muzikale ontwikkeling en culturele participatie van bevolkingsgroepen die doorgaans slecht worden bereikt | door Lefty Ranshuysen

Culturele diversiteit

De meerderheid van de onderzochte Music Mattersdeelnemers blijkt een niet-Nederlandse herkomst te hebben. Vooral Antilliaanse en Surinaamse Nederlanders zijn sterk vertegenwoordigd. Bij R'Voices en de wijkorkesten bestaat circa 40% van de deelnemers uit deze groep.

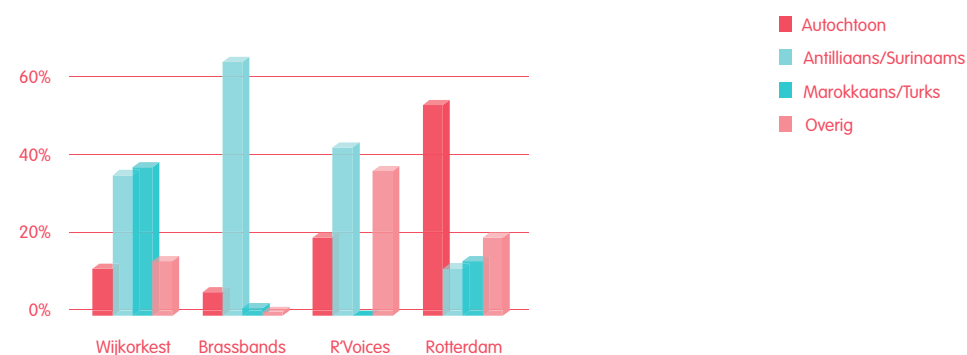
De wijkorkesten zijn samengesteld uit leerlingen van basisscholen in achterstandswijken, met een multicultureel leerlingenbestand. Hier doen ook relatief veel kinderen met een Turkse, Marokkaanse of Kaapverdiaanse achtergrond aan mee.

R'Voices trekt relatief veel Kaapverdiaanse Nederlanders, maar geen Turkse of Marokkaanse Nederlanders. Bijna een kwart van deze deelnemersgroep geeft een andere herkomstgebied op dan de reeds genoemden en die bestrijken de gehele wereld.

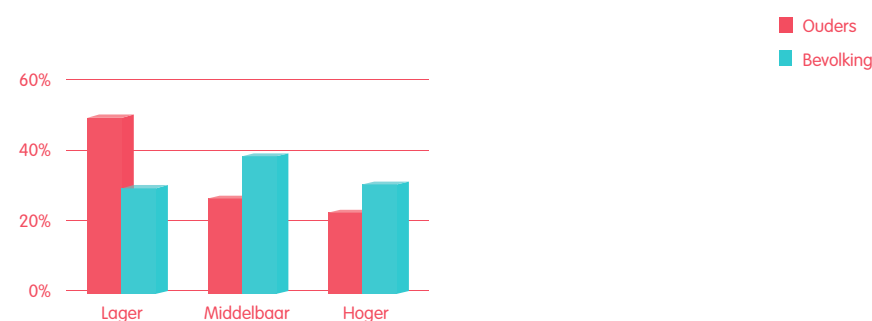
De Brassbandschool richt zich op jongeren die in Afro-Caribische brassbands spelen of willen spelen en bereikt daardoor voornamelijk Antilliaanse en Surinaamse Nederlanders.

Al met al is het bij de drie projecten goed gelukt om nieuwe Nederlanders aan te trekken. Bij de Brassbandschool gaat dit zelfs zo goed dat de werving van autochtone Nederlanders wat meer aandacht zou kunnen krijgen. Gezien de bevolkingsopbouw van Rotterdam moet het mogelijk zijn om meer muzikale talenten met een Turkse of Marokkaanse achtergrond op te sporen voor R'Voices en de daaraan gekoppelde award.

Culturele herkomst

Beroepsstatus ouders (alledrie projecten) versus Rotterdamse bevolking

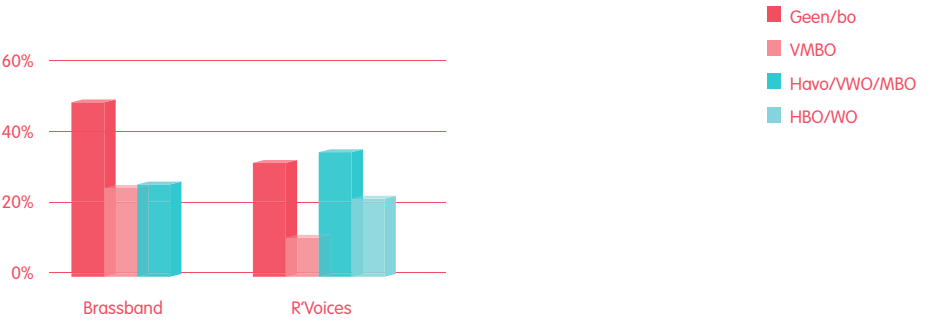
Achterstandsgroepen

De onderzochte Music Mattersdeelnemers zijn opvallend vaak afkomstig uit lagere sociaal-economische milieus. Ongeveer de helft van hun ouders heeft een lage beroepsstatus, terwijl dit slechts voor eenderde van de Rotterdamse bevolking geldt. Vooral de wijkorkesten en de Brassbandschool trekken veel kinderen van vaders met een lage beroepsstatus. Dat de Brassbandschool meer jeugd bereikt uit minder kansrijke milieus dan R'Voices wordt bevestigd door de opleiding van de deelnemers. De brassbandleden hebben veel vaker geen vervolgopleiding gevolgd of zitten op het vmbo (dit geldt voor 75%) dan de R'Voicesdeelnemers (waar

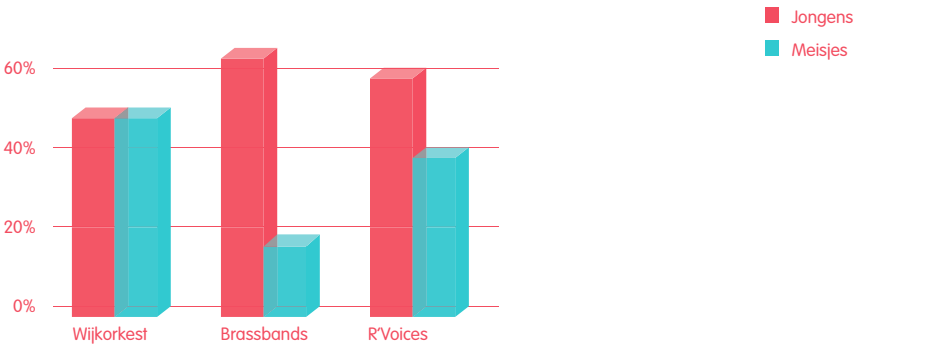
dit bij 40% het geval is). Bij die laatste groep volgt 20% een hogere beroepsopleiding of een wetenschappelijke studie, terwijl dit bij geen van de brassbandleden het geval is. Aangezien de wijkorkestleden allemaal nog op de basisschool zitten, kan die groep niet in deze vergelijking worden meegenomen. Op grond van de beroepsstatus van hun ouders is echter te verwachten dat ook zij veel minder vaak naar hogere opleiding zullen doorstromen dan de RVoicesdeelnemers.

Het is een ijzeren sociale wet dat vooral hoger opgeleiden aan kunst deelnemen. In het licht van de participatiedoelstelling van Music Matters is het dan ook een goede zaak dat sommige deelprojecten er zo goed in slagen om lager opgeleide jongeren te bereiken.

Opleiding deelnemers

Verdeling over sekse

Zowel jongens als meisjes

Het inzoomen op de verdeling over sekse van de onderzochte deelnemers leidt tot een laatste conclusie over de compenserende werking van Music Matters. Uit eerder onderzoek is bekend dat vrouwen iets vaker actief zijn als het gaat om meer traditionele muziekbeoefening dan mannen. Aan de wijkorkesten doen echter precies even veel jongens als meisjes mee. Kennelijk werpt dit project minder drempels voor jongens op dan reguliere wijzen van amateuristische muziekbeoefening. Bij de Brassbandschool zijn jongens verreweg in de meerderheid: de man/vrouwverhouding is 80%/20%. Dit project biedt dus een groot tegenwicht tegen de dominantie van vrouwen binnen de amateurmuziek. Gezien de afnemende vrouwelijke deelname bij dit project en het gegeven dat het voor de sfeer tijdens de lessen positief kan zijn als er ook meisjes meedoen, is het wellicht toch zinnig om dit project iets aantrekkelijker voor vrouwen te maken.

Onderzoek in het informele popcircuit wijst uit dat jongens daar juist actiever zijn dan meisjes. Aan de op popmuziek en daaraan verwante genres gerichte RVoices, doen dan ook relatief veel jongens mee. De man/vrouwverhouding daar is 60%/40%. Maar er stromen vanuit deze sessies even veel meisjes als jongens door naar de finales voor de *VSBfonds Music Matters Award*. Van de drie awards die inmiddels zijn uitgereikt waren er twee voor vrouwelijke deelnemers, die daarna bovendien een glansrijke carrière zijn gestart. Deze wedstrijd biedt kennelijk een uitstekende trampoline voor meisjes die zich willen profileren in het enigszins masculiene popcircuit.

Meten is weten

Bij elk Music Mattersevenement is in één oogopslag te zien dat zowel de musicerende deelnemers als hun publiek zeer divers zijn. Subsidiegevers hebben echter behoefte aan harde informatie hierover. Die willen immers weten of hun bijdrage tot een zinvolle uitbreiding van het kunst- en cultuuraanbod leidt. Het is niet altijd nodig om hiervoor een arbeidsintensieve enquête uit te voeren. De benodigde informatie is ook te verzamelen door middel van structurele registratie van deelname- en bezoekgegevens. Tijdens dit onderzoek rond Music Matters bleek dat dit nog niet altijd optimaal gebeurt. Projectleiders geven nu eenmaal prioriteit aan het realiseren van muzikale activiteiten en daar hebben ze groot gelijk in. Toch is het belangrijk om structureel deelname- en bezoekcijfers en achtergrondgegevens van deelnemers te verzamelen. Door zulke informatie jaarlijks te analyseren is aan te tonen in hoeverre Music Matters bevolkingsgroepen blijft bereiken die doorgaans niet van kunstsubsidies profiteren.

2

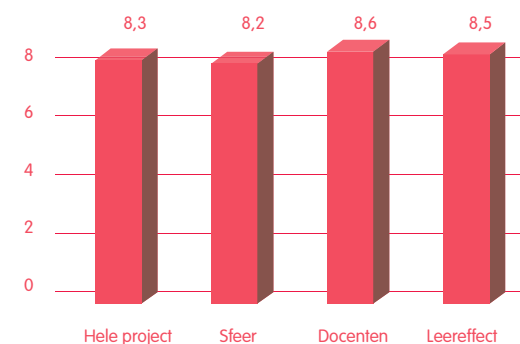
Muziekeducatieve en sociale effecten

Naast een onderzoek naar de culturele en sociale achtergronden van de deelnemers aan de wijkorkesten, R'Voices en de Brassbandschool, had de enquête uit 2009 tot doel om een eerste beeld te krijgen van de sociale en muziekeducatieve effecten van Music Matters. Uit de evaluaties van de deelnemers is te concluderen dat er een positieve leeromgeving wordt geboden. De meer ervaren brassbandleden leren vrijwel even vaak meer over muziek maken als de minder ervaren wijkorkestleden. Wát ze leren verschilt echter wel. De wijkorkestleden leren vooral gevoel voor ritme, naspelen en samenspel. De brassbandleden leren vaker meer op muziektechnisch gebied, zoals muzieknoten lezen en toonhoogten herkennen. Daarnaast leren ze relatief vaak improviseren. De veelal ervaren muzikanten die aan R'Voices meedoen rapporteren, buiten het leren samenspielen en improviseren, weinig muziekeducatieve effecten. Wel is er bij deze groep, net als bij de andere twee groepen, sprake van sociale effecten. Zo vinden er waardevolle ontmoetingen plaats tussen mensen met uiteenlopende achtergronden en worden er nieuwe ontmoetingsplekken ontdekt. Dit laatste geldt vooral voor de brassbandschoolleerlingen, omdat die geregeld optreden op uiteenlopende locaties. Tot slot blijken de sociale vaardigheden van deelnemers binnen alle drie de projecten te worden versterkt. **Dit komt bij de Brassbandschool het beste uit de verf** | door Letty Ranshuysen

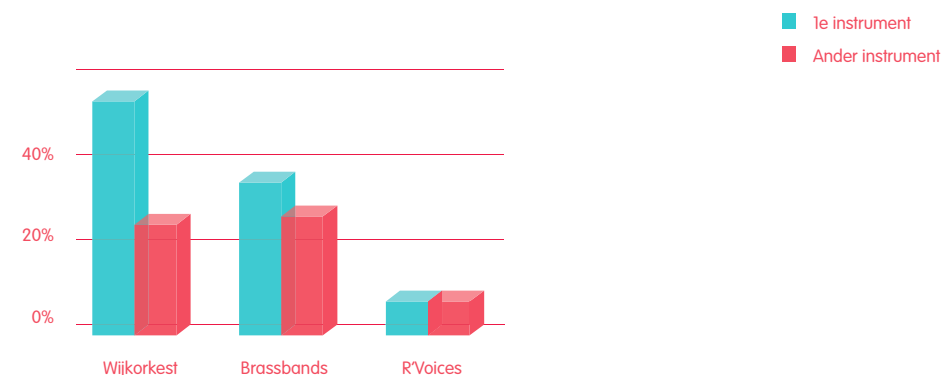
Tevredenheid van deelnemers

Music Matters streeft zowel muzikale als sociale effecten na. Het is de bedoeling dat de deelnemers muzikale en sociale vaardigheden ontwikkelen, dat ze meer belangstelling krijgen voor muziek en dat ze positieve ervaringen opdoen met andere culturele achtergronden. Om zulke effecten te realiseren dient er een omgeving te worden gecreëerd waarin deelnemers zich op hun gemak voelen en open staan voor elkaar en de docenten. Dit blijkt te lukken. De drie onderzochte projecten krijgen van de deelnemers gemiddeld een dikke 8 als rapportcijfer voor het project als geheel en de sfeer. Over de docenten en de kansen om iets over muziek te leren zijn ze zelfs nog beter te spreken, daar geven ze gemiddeld een 8½ voor.

Rapportcijfers (alle drie de groepen)

Nieuwe ervaring

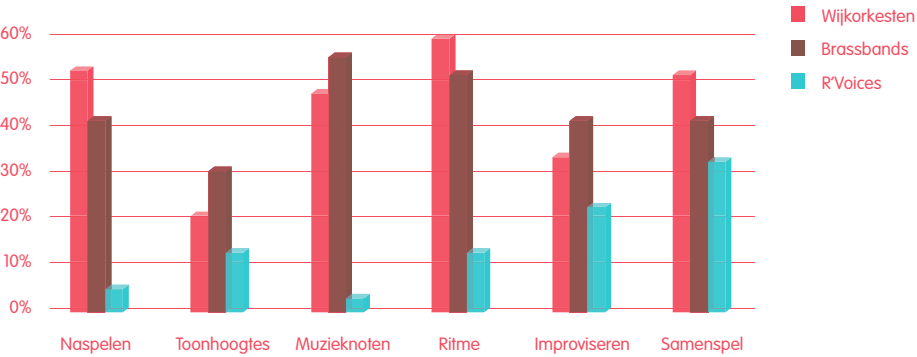
Verschillende muzikale achtergrond per doelgroep

Van alle projecten richten de wijkorkesten zich het meest op in muziek onervaren kinderen. Zij bieden deze kinderen daardoor het vaakst de kans om voor het eerst een instrument te leren bespelen. Dit geldt voor ruim de helft van de deelnemers, een kwart is een nieuw muziekinstrument gaan spelen. Aan de jamsessies van R'Voices doen doorgaans ervaren muzikanten mee, waaronder veel vocalisten. Een enkeling pakt daarbij spontaan voor het eerst een muziekinstrument op of bespeelt een ander instrument dan hij of zij gewend is. De Brassbandschool trekt veel ervaren amateur-muzikanten aan. Toch leert eenderde van de leerlingen hier voor het eerst een muziekinstrument te bespelen. Een kwart is een ander instrument gaan spelen dan het gewend was, dit betreft veelal een overstap van slagwerk-instrument naar blaasinstrument. Omdat drums populairder zijn en er vaak te weinig blazers in de Afro-Caribische brassbands spelen, wordt deze overstap overigens nadrukkelijk gestimuleerd. Door toedoen van de Brassbandschool stapt er zo nu en dan een brassbandlid over van een gemakkelijker naar een moeilijker slagwerkinstrument.

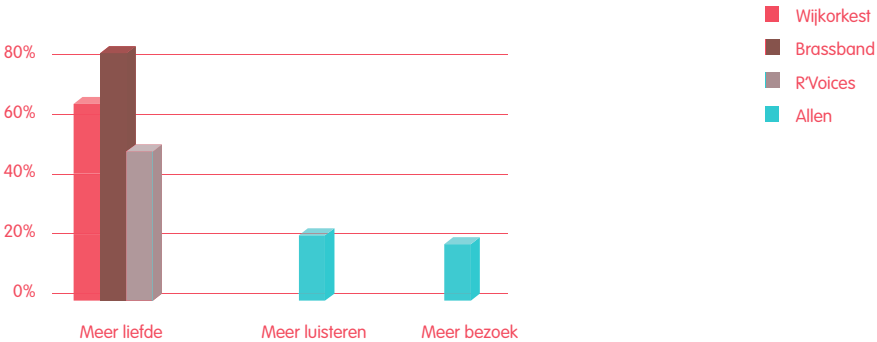
Muziekeducatieve effecten

De gesignaleerde muziekeducatieve effecten hangen enigszins samen met de muzikale ervaring van de doelgroep. De minst ervaren muzikanten steken het meeste op. Toch steken de brassbandleden vrijwel even vaak nieuwe vaardigheden op als de wijkorkestleden, terwijl zij veelal over meer muzikale ervaring beschikken. De wijkorkestleden leren vooral gevoel voor ritme, na- en samenspielen en muzieknoten lezen. De meer ervaren brassbandleden doen dit iets minder vaak, maar zij leren wel vaker muzieknoten lezen, toonhoogtes herkennen en improviseren. De leereffecten bij de brassbandleden betreffen dus meer muziektechniek, terwijl het bij de wijkorkestleden om meer basale vaardigheden gaat. Hoewel de deelnemers aan R'Voices geen les krijgen en veelal reeds de nodige muzikale vaardigheden hebben ontwikkeld, steken ook zij nog wel wat op. Zij leren vooral samenspel en improviseren.

Talentontwikkeling

Muziekparticipatie

De genoemde leereffecten zijn gericht op de ontwikkeling van muzikaal talent. Daarnaast wordt ook geprobeerd om meer belangstelling voor muziek in het algemeen te bewerkstelligen. Elders in deze publicatie wordt geconstateerd dat het maar mondjesmaat lukt om interesse op te wekken voor andere muziek dan de deelnemers gewend zijn. Wel geven deelnemers aan dat ze door Music Matters meer van muziek zijn gaan houden. Dit geldt vooral voor de leerlingen van de Brassbandschool, waar dit voor ruim 80% geldt. Bij de wijkorkesten is tweederde meer van muziek gaan houden en bij R'Voices de helft. Voor de laatste groep geldt echter dat ze al veel van muziek hielden. De toename in de liefde voor muziek leidt er niet direct toe dat de deelnemers in groten getale thuis meer naar muziek gaan luisteren of vaker naar muzikuitvoeringen gaan, dit geldt slechts voor een vijfde en is voor alledrie de onderzochte projecten gelijk.

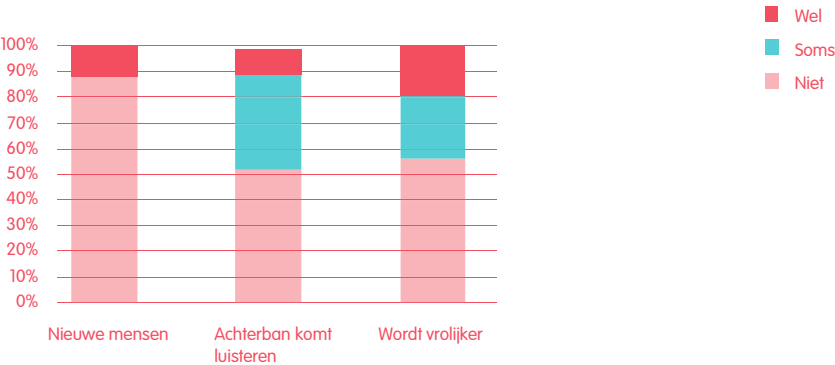
Sociale effecten

Een belangrijke voorwaarde voor het realiseren van de beoogde sociale effecten is dat er **ontmoetingen** plaatsvinden tussen mensen met uiteenlopende achtergronden en dat ze positieve ervaringen met elkaar delen. Dit lijkt te lukken, want de meerderheid van de deelnemers (88%) geeft aan dat het nieuwe contacten opdoet tijdens de Music Mattersbijeenkomsten. Ruim de helft wordt vrolijker van deze bijeenkomsten en een kwart soms. Bij de helft van de deelnemers komen namelijk altijd familieleden en/of vrienden kijken naar openbare lessen of optredens en bij een derde is dit soms het geval.

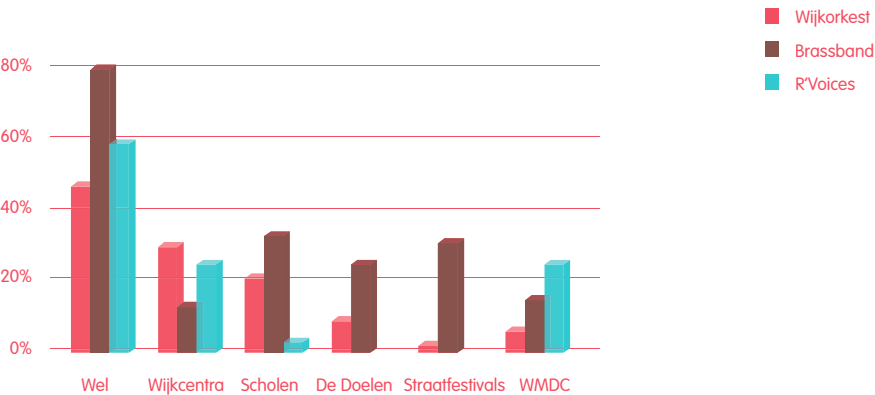
Een ander sociaal effect is dat de deelnemers **nieuwe ontmoetingsplekken** leren kennen. Dit gebeurt vooral bij de leerlingen van de Brassbandschool. De meerderheid daarvan (80%) geeft aan dat het door de optredens in het kader van de Brassbandschool nieuwe locaties ontdekte, met name scholen, straatfestivals (waaronder het Zomercarnaval) en de Doelen. Dit verbreedt niet alleen de horizon van de brassbandleden, maar ook van hun publiek. Die ontdekken dat de vaak in een negatief daglicht gestelde Antilliaanse gemeenschap ook iets positiefs te bieden heeft: namelijk opzwepende muziek. Tweederde van de R'Voicesdeelnemers en de helft van de wijkorkestleden ontdekten nieuwe plekken. Bij de eerste groep betrof dit vaak de wijkcentra en het podium voor wereldmuziek WMDC, waar de jamsessies plaatsvonden. Bij de tweede groep om andere basisscholen dan waar ze zelf op zitten en de wijkcentra, waar de muzieklessen plaatsvonden.

Een laatste sociaal effect is **versterking van sociale vaardigheden**. Dit effect blijkt bij alle drie de projecten ongeveer even groot. De helft van de onderzochte Music Mattersdeelnemers geeft aan dat het leert samenwerken, bijna de helft leert luisteren en tweevijfde leert iets nieuws uitproberen. Veel minder vaak wordt gerapporteerd dat ze op tijd leren komen of dat er informatie over andere culturen wordt opgedaan. Als de deelnemers vaak te laat komen, zou daar meer aandacht aan kunnen worden besteed. Indien het de bedoeling is dat de deelnemers meer kennis opdoen over andere culturen dan de eigen herkomstcultuur, zou informatie-uitwisseling hierover meer gestimuleerd kunnen worden.

Ontmoetingen (alle drie de groepen)

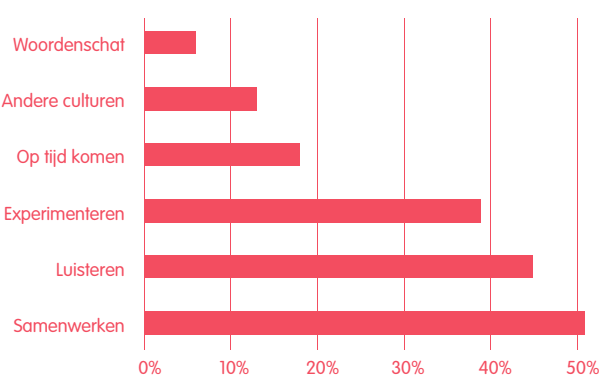

Nieuwe plekken leren kennen

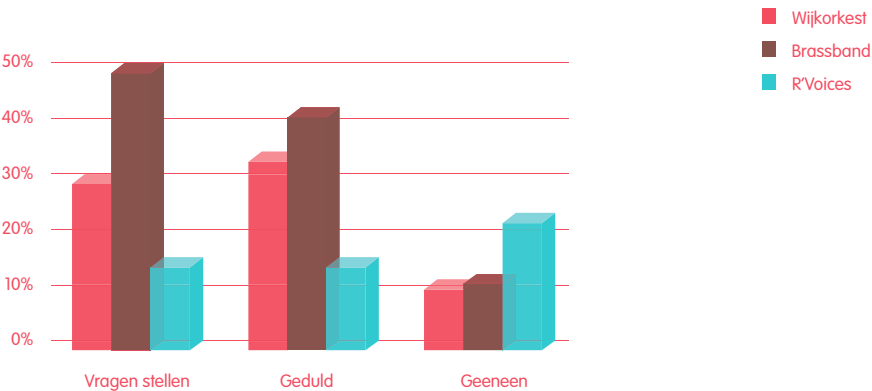

Er doen zich ook enkele verschillen voor in de leereffecten op het gebied van sociale vaardigheden tussen de drie onderzochte projecten. Zo geeft de helft van de leerlingen van de Brassbandschool aan dat ze vragen leren stellen en tweevijfde geeft aan dat ze geduld leren krijgen. De wijkorkestleden geven dit iets minder vaak aan en de deelnemers aan R'Voices rapporteren dit nog veel minder. Beide leereffecten worden slechts door een tiende van de R'Voicesgroep gerapporteerd. Dit kan komen doordat geduld betrachten en vragen stellen meer wordt geleerd in een klassieke lessituatie, waarvan bij R'Voices geen sprake is en bij de wijkorkesten en de Brassbandschool wel. De deelnemers aan R'Voices doen het vaakst helemaal geen sociale vaardigheden op, dit geeft een kwart aan. Het is mogelijk dat dit komt doordat ze al redelijk sociaal vaardig zijn, maar ook hier is een meer voor de hand liggende verklaring dat de jazzmuzikanten slechts incidenteel bij elkaar komen en dus minder kansen krijgen om sociale vaardigheden op te doen.

Sociale vaardigheden (alle drie de groepen)

Sociale vaardigheden (vervolg)

Al met al wijzen de enquête-uitkomsten erop dat Music Matters uiteenlopende sociale vaardigheden van de deelnemers versterkt. Deze vaardigheden zijn van belang voor de persoonlijke ontwikkeling van de deelnemers én voor het optimaliseren van de muziekeducatieve effecten. Het gaat immers om basale vaardigheden die nodig zijn om iets van de geboden muziekeducatie te kunnen opsteken.

3

Muziekeducatie in een veranderende samenleving

Om talentontwikkeling en cultuurparticipatie bij Rotterdamse jongeren te bereiken is Music Matters steeds op zoek naar vernieuwende muziekeducatieve werkwijzen.

Music Matters bouwt hierbij voort op drie praktijken in de muziekeducatie die ontstaan zijn aan het einde van de twintigste eeuw. In dit artikel wordt ingegaan op deze praktijken en de veranderende maatschappelijke omstandigheden die hieraan ten grondslag liggen | door Nelly van der Geest

Veranderende omstandigheden

De methodiek op de muziekscholen en de conservatoria werd volgens Huib Schippers tot begin jaren negentig in hoofdzaak afgeleid van de klassieke Westerse muziek en de bijbehorende gestileerde concertpraktijk. Schippers spreekt over een analytische benadering van muziek, waarbij notatie (de wijze waarop klanken in schrift worden vastgelegd) het uitgangspunt vormt en het repertoire is afgeleid van de Westerse klassieke muziek. De muziekleraar is vooral bezig met techniek en vaardigheidstraining, en hoe het moet klinken komt voort uit een Westerse harmonieleer. Deze werkwijze sluit steeds minder aan bij jongeren die zelf uit allerlei culturen komen en door internet visueel en auditief anders omgaan met muziek.

Er zijn vier ontwikkelingen die tot deze kritiek op de gangbare muziekeducatieve praktijk hebben geleid:

- 1 De samenstelling van de Nederlandse bevolking verandert: bijna een kwart van de 0 - 25 jarigen heeft een allochtone achtergrond (in Rotterdam is dit zelfs ruim twee keer zo hoog).
- 2 Muziek globaliseert: invloeden uit niet-Westerse tradities vinden ook in het Westen gehoor. Wereldmuziek wordt een genre.
- 3 De opkomst van technologische ontwikkelingen die de muziekpraktijk veranderen, zoals muziekprogramma's op de computer en videoclipps.

- 4 De opkomst van een nieuwe interdisciplinaire muziekcultuur: de hiphop, die veel jongeren aanspreekt.

Bovengenoemde maatschappelijke ontwikkelingen hebben het landschap van de muziekeducatie in Nederland veranderd. Music Matters toetst de nieuwe inzichten en methodieken die dit oplevert aan de eigen praktijk. Aan de basis van Music Matters staan echter de wereldmuziekscholen, waarmee Rotterdam in de jaren tachtig van de vorige eeuw als een van de eerste experimenteert. Daarnaast vormen de werkwijze van de Guildhall School of Music & Drama in Londen en de informele leerstrategieën uit de hedendaagse poppraktijk, belangrijke bronnen.

De wereldmuziekscholen

In de jaren negentig openden diverse muziekscholen een afdeling wereldmuziek. De muziekscholen wilden nieuwe Nederlanders aantrekken als doelgroep voor muziekeducatie en muziek uit andere culturen introduceren bij muzikliefhebbers. Schippers en Schreuder, beiden in die tijd betrokken bij de afdeling wereldmuziek van het Conservatorium van Amsterdam, benadrukken dat het bij wereldmuziek niet alleen over andere muziek gaat maar ook om een andere beleving van muziek en dus om een andere aanpak van het muziekonderwijs (Schippers, 1995; Schreuder, 2008). Andere opvattingen over autoriteit, plek van de leerling, functie van muziek of inwijding in spirituele aspecten, spelen hierbij een rol. Muziek heeft dan niet alleen een esthetische functie, maar vervult ook een verbindende rol in de gemeenschap. Deze denkwijze over wereldmuziek probeert men in de wereldmuziekscholen te concretiseren: ze gaan de wijken in op zoek naar andere deelnemers en ze bieden andere instrumenten aan zoals djembé en saz. De eerste docenten met een niet-Westerse achtergrond doen hun intrede. De wereldmuziekscholen werken echter met projectfinanciering en blijven daardoor kwetsbaar. Een echt andere werkwijze komt niet van de grond en eind jaren negentig sluiten een aantal wereldmuziekafdelingen. In Rotterdam blijven de wijkgebonden projecten van de SKVR bestaan en ontstaat het WMDC. Beide richten zij zich op het opbouwen van een samenwerkingsverband tussen alle fasen van muziekbeoefening. Zij worden partners in Music Matters. Ook Brass Meets, één van de Music Matters projecten, geeft de uitgangspunten van de wereldmuziekscholen hernieuwd vorm.

De werkwijze van de Guildhall School of Music & Drama

Vanaf begin jaren tachtig zijn diverse conservatoria in Europa bezig met de consequenties van de veranderende muziek en muziekopvattingen voor de moderne muziekpraktijk. De Guildhall School of Music & Drama neemt daarin een vooraanstaande rol. Het interactief leren omgaan van muziekprofessionals met hun publiek is een werkwijze die uitvoerende musici aanspreekt en betreft in de educatieve praktijk. De Guildhall School brengt een aantal belangrijke aandachtspunten voor de praktijk naar voren: co-eigenaarschap, democratisch en interactief leiderschap, aandacht voor improvisatie en het werken aan een gezamenlijke compositie.

‘Creative learning is een type leerervaring dat ontstaat als er een samenwerkingsrelatie wordt gerealiseerd tussen jongeren, onderwijzers en creatieve professionals.’ (K. Broekman, 2007)
Co-eigenaarschap ontstaat door wederzijdse kwetsbaarheid en gemeenschappelijke compositie. Het vraagt om creatieve samenwerking waarin ook de deelnemers inbreng hebben en (in toenemende mate) leren verantwoordelijkheid te nemen voor het muzikale product. De gebruikte bronnen worden niet uitsluitend door de muzikaal begeleider bepaald en ingebracht maar ook door de deelnemers. Co-eigenaarschap impliceert een andere artistieke visie.

‘Improviseren is een manier van werken, géén methode.[...] De focus ligt op het ervaren van muziek als een proces dat een groep, gecoacht door een begeleider, doormaakt.’ (R. Frowijn, 2008)
Door improvisatie als ingang voor een muziekeducatieve setting te gebruiken, komt er een zwaarder accent te liggen op het proces van muziek maken en minder op het muzikale product. Bij het componeren wordt samengewerkt tussen musici en deelnemers, ieder met een eigen inbreng. De artistieke invloeden zijn daardoor niet genre-, repertoire- of stijlgebonden.

De elementen co-eigenaarschap, improvisatie en gezamenlijke compositie, geven een totaal andere draai aan de educatiepraktijk dan we gewend zijn uit de Westerse kunstmuziek. Het muzikaal leiderschap dat Guildhall voorstaat is coöperatief en ondersteunt de groep met inzet van de eigen muzikale kwaliteiten. Juist hierdoor sluit deze werkwijze ook aan op de orkestpraktijk, en niet alleen op de praktijk van een docerend musicus in de muziek scholen.

In de samenwerking tussen de wijkmuziek scholen, het Rotterdams Philharmonisch Orkest en het Fort van de Verbeelding in het Groot Schoolplein Orkest, zijn aspecten van de Guildhallwerkwijze terug te vinden: improvisatie van spelers van heel verschillend vaardigheidsniveau vormt de kern.

Informele leerstrategieën

Vanuit de popcultuur en de technologische ontwikkelingen op mediagebied ontstaan nieuwe strategieën voor het leren van muziek. Popmuziek anno 2011 is een interdisciplinaire activiteit waarin media (YouTube), live muziek en digitale muziek verweven zijn. Juist deze mix van technologie, media en live performances (inclusief dans, *spoken word*) spreekt jonge publieksgroepen sterk aan. In bandjes en binnen de jongerencultuur wordt muziek maken op een informele manier overgedragen. Peter Mak kenmerkt informeel leren als actief, vrijwillig, zelfontdekkend en met open-eind doelen. Hij wijst erop dat informeel leren vaak richting krijgt en ondersteund wordt door peers, mensen die dezelfde waarden, belangstelling en overtuigingen delen. *‘Het leren kent geen toetsen of leerplan. Het leerproces is eerder proces georiënteerd dan product georiënteerd, kent geen tijdsdruk en is flow-driven.’* (Mak, 2007)

Lucy Green heeft de muzikale overdracht in dergelijke bandjes en groepen bestudeerd en komt op basis daarvan tot vijf kenmerken van de informele leerstrategie in popmuziek:

- 1 Het leerproces begint met muziek die door de deelnemers zelf is gekozen.
- 2 De belangrijkste manier om muzikale vaardigheden te verwerven gebeurt op het gehoor door het imiteren van opnames van muziek van anderen.
- 3 Het informele leerproces gebeurt zowel zelfstandig als onder vrienden. Het is zelfsturend en vindt plaats tussen peers en in groepen.
- 4 Kennis en vaardigheden worden op een toevallige, eigenzinnige manier verworven.
- 5 Informele leerstrategieën kennen een verregaande integratie van luisteren, optreden, improviseren en componeren tijdens het leerproces. De nadruk ligt op persoonlijke creativiteit. (Green, 2008)

Helaas betreft Green in haar onderzoek niet de effecten van muzikale technologische programma's, zoals bijvoorbeeld YouTube.

Muziek maken op een informele manier zoals hierboven beschreven, is niet meer genregebonden: de muzieksmaak van de deelnemer vormt het uitgangspunt van het proces en de deelnemers sturen dat proces. De deelnemers zien zichzelf eerder als muzikanten dan als leerling. Het leren gebeurt binnen een eigen subcultuur waarin de peers dezelfde waarden, belangstelling en overtuigingen delen. Sommige genres, o.a. stromingen binnen de hiphop, hebben uitgesproken opvattingen over hun maatschappelijke impact. Hier komen opbouwende zowel als negatieve maatschappelijke overtuigingen in voor, zoals: het nemen van verantwoordelijkheid voor 'jongere' generaties maar ook het grote belang van een performers personality, waarin een zeker egocentrisme kan schuilgaan.

Informele leerstrategieën gaan op het gebied van overdracht uit van 100% sturing vanuit de deelnemer zelf (ook op het gebied van doelen en werkwijzen). Zij leggen de verantwoordelijkheid geheel bij de peers en benadrukken daarmee het groepsleren. De Music Matters projecten R'Voices, Gotta Sing?! en aspecten van Brass Meets, zijn verbonden met deze uitgangspunten.

Uitgangspunten voor muziekeducatie bij Music Matters

Methodiek voor talentontwikkeling

Deze 'nieuwe' praktijken verschuiven het accent van aanbod door een muzikant of muziekdocent, naar de vraag van de deelnemers. Aanvankelijk gaat het om collectieve vragen, maar in het midden van het eerste decennium van de eenentwintigste eeuw komt er ook aandacht voor de individuele afnemer van muziekeducatie: het concept 'talentontwikkeling'

doet zijn intrede. Music Matters sluit aan op deze ontwikkeling. Veel van de talentontwikkeling die Music Matters aanbiedt betreft een eerste fase van het ontkiemen en verkennen van talent. Toegang bieden tot muziek vormt voor Music Matters een hoofdmotief. Maar met de toenemende individualisering wordt de jongere zelf meer verantwoordelijk voor de ontwikkeling van zijn talent. Dat vraagt van de muziekprofessional een ander omgaan met repertoire, een ander muzikaal leiderschap en een methodiek waarin de sociaal muzikale beleving een plek krijgt.

De drie hierboven beschreven praktijken maken duidelijk waar de keuzes liggen voor een muziekeducatie nieuwe stijl. Alle drie de praktijken pleiten voor respect voor de muziekpraktijk en beleving die kinderen en jongeren al hebben. Aansluiting wordt benadrukt. Pas daarna kunnen talenten worden ontwikkeld of grenzen verlegd. Niet het eigen idioom van de muziekprofessional staat centraal, maar die van de talenten en doelgroepen. Daar bevinden zich de essentiële keuzes.

Op het gebied van repertoire liggen de keuzes in (de mate van) genrevrij werken versus het inbrengen van nieuwe genres, in hoeverre er aangesloten wordt op de muzikale voorkeur van de deelnemers, in de plek van improvisatie en compositie en het wel of niet benutten van interdisciplinaire invloeden. Het artistiek leiderschap krijgt zijn beslag door het delen van het co-eigenaarschap met deelnemers en door het gebruik van informeel leren en peers in het leerproces en door de manier waarop de artistiek leider oog heeft voor de *performers personality* van de deelnemers. Op het gebied van overdracht speelt een rol waar de muziekprofessional de focus legt: op individuele vaardigheidstraining of op collectieve leerprocessen, op de plek die aan notatie toegekend wordt en hoe de muziekprofessional aansluit bij de natuurlijke muzikale omgeving van de amateur-muzikant.

Dynamiseren van cultuurparticipatie

Music Matters legt naast talentontwikkeling het accent op cultuurparticipatie. Daarbij gaat het om kennis nemen van andere muziek en het zich thuis voelen bij concertzalen en podia (receptieve muziekdeelname). Music Matters wil de eigen muziekvoorkeur verbreden.

De drie bovenbeschreven praktijken pleiten voor een receptieve cultuurparticipatie die niet alleen deelname aan de ‘hoge cultuur’ introduceert, maar waarin ook de eigen cultuur expliciet een plek kan krijgen. Wat ‘cultuur’ is, kan meer in interactie met het publiek worden ingevuld. Dit noemen wij een dynamisering van cultuurparticipatie. Een voorbeeld daarvan is Brass Meets, waar de Antilliaanse volkscultuur met brassbands het uitgangspunt van het project vormt. Deze opvatting van cultuurparticipatie wordt in de Music Matters-projecten geconcretiseerd door een grotere gerichtheid naar buiten: projecten van Music Matters leiden sneller dan voorheen tot optredens of performances en zoeken daarvoor kleinschalige podia. Een ander voorbeeld is Theater Zuidplein dat haar publiek bij de programmering betreft.

Zuidplein wil dat het publiek zich kan identificeren met de programmering.

Deze twee aspecten – het stimuleren van receptieve cultuurparticipatie ook buiten de gebaande kaders en programmering in interactie met publieken – leiden tot deze meer dynamische invulling van receptieve cultuurparticipatie.

Music Matters ontwikkelt zo al doende een methodiek voor talentontwikkeling waarbij het repertoire, het artistiek leiderschap en de manier van overdracht ruimte biedt om aan te sluiten bij de eigen muzieksmaak van de deelnemers. Parallel daaraan ontstaat een dynamisering in het denken over receptieve cultuurparticipatie: programmering kan meer in interactie met het publiek gebeuren en ook kunst en cultuur van buiten de bestaande kaders kan daarin opgenomen raken.

‘Lesgeven
is als het
bakken van
een taart’

‘Als brassbanddocent heb ik nog nooit een baaldag gehad’

Als dirigent van zijn eigen brassband en docent bij de Music Matters Brassbandschool, staat Daveson ‘Dave’ Ignatio (21) dagelijks twee tot drie uur in de herrie. ‘Ik heb er wel eens aan gedacht om mijn oren te verzekeren,’ lacht hij. ‘De jongens in mijn band zijn, net als ik, bijna twee meter lang. Als zij op de drums slaan, berg je dan maar. We spelen echt heel hard.’

In 2005 begon Dave voor het eerst te brassen. ‘Tijdens een schoolfeest zag ik de Antilliaanse brassband Brass Eternity Music van Rannick Sluis spelen. “Kom eens langs”, zei hij toen ik interesse toonde. De eerste keer kijken, werd meteen spelen. Ik was direct verkocht.’ Onder Rannick groeide Dave als muzikant. Al gauw werd drummen op de snare drum zijn tweede natuur. Na twee, drie jaar bij Rannick’s allstar-band voor brasstalent begon hij zijn eigen brassband, de Capelle Brass Explosion.

Popacademie

Inmiddels zit Dave in het derde jaar van de Popacademie van Zadkine. Als sounddesigner leert hij er mixen en masteren, hoe je een band kunt coachen en hoe je muziek moet opnemen. Na de Popacademie hoopt hij te worden aangenomen op het conservatorium. ‘Ik wil mijn brood verdienen met percussie, als artiest en als leraar. Op het vmbo had ik vroeger een muziekleraar die me erg heeft geïnspireerd. Als docent hoop ik op mijn beurt een nieuwe generatie brassers te inspireren.’

Taart

Deels doet hij dat al. Hoewel pas een maand in de cursus tot brassbanddocent geeft hij al les op de Music Matters Brassbandschool. Dave geeft er les aan jongeren van 8 tot 18 jaar. ‘Lesgeven is geweldig,’ zegt hij. ‘Ik zie mijn leerlingen elke week beter worden. Op een zo eenvoudig mogelijke manier leg ik hen uit hoe ze hun instrument kunnen beheersen. Dat slaat aan. Een nummer waar ik met mijn eigen band vier uur op heb lopen zweten, konden de leerlingen van de Brassbandschool al na een uur leuk meespelen. Natuurlijk zit er niveauverschil in, maar ik was zo trots als een pauw. Lesgeven is als het bakken van een taart. Zo gauw je merkt dat-ie gelukt is, wil je er meteen nog één maken. Als brassbanddocent heb ik nog nooit een baaldag gehad.’

door Ilya Post (2008)

4

Music Matters is heel sociaal

Music Matters makes people meet. Naast de muziekeducatieve doelstellingen, streeft Music Matters nadrukkelijk ook sociale doelstellingen na. Door middel van enquêtes onder de deelnemers en via observaties en interviews bij de wijkorkesten en R'Voices, zijn deze sociale doelstellingen nu onderzocht. De interviews zijn gehouden met de betrokken Music Matters professionals en met deelnemers. In dit artikel wordt ingegaan op de conclusies: wat heeft Music Matters in 2009 bereikt en met welke sociale doelstellingen kan Music Matters de Rotterdamse samenleving in 2011 en daarna, goed bedienen | door Sandra Trienekens m.m.v. Marita Puijser

Sociale doelstellingen

Met haar projecten wil Music Matters de maatschappelijke participatie van deelnemers vergroten en hen ontwikkelingskansen bieden door het stimuleren van hun sociale ontwikkeling en affectieve vaardigheden. Music Matters formuleert echter dusdanig veel sociale (deel)doelstellingen dat de vraag opkomt in hoeverre dit hoge ambitieniveau correspondeert met de relatief geringe omvang van de organisatie. Om tegenwicht te bieden aan deze geringe omvang en om zo haar sociale effectiviteit te vergroten, zou Music Matters nog meer dwarsverbanden kunnen leggen met andere Rotterdamse instellingen met overeenkomstige sociale doelstellingen. Dit kunnen zowel onderwijsinstellingen als culturele initiatieven zijn.

Formulering

Music Matters formuleert haar sociale doelstellingen dusdanig breed, dat dit het beoordelen van de projecten op hun effectiviteit moeilijk maakt. Ook laat de formulering veel ruimte voor eigen interpretaties van de individuele uitvoerders op de verschillende organisatieniveaus (Music Matters, de deelprojectcoördinatoren en de muziekdocenten van de deelprojecten). Het aantal sociale doelstellingen zou idealiter kleiner kunnen zijn. Een suggestie is bovendien om de doelstellingen elke vier jaar opnieuw te bekijken en te beoordelen of ze de Rotterdamse samenleving nog adequaat bedienen.

Uitwerking

Uit het onderzoek blijkt dat de doelstellingen niet altijd afdoende zijn vertaald naar gericht handelen in de uitvoeringspraktijk. De variatie in interpretatie van de doelstellingen en de gebrekkige uitwerking daarvan in de deelprojecten, geeft aan dat Music Matters als koepel over een aantal bestaande initiatieven niet geheel in staat is gebleken om deze voor wat betreft visie en methoden te integreren. Een hogere mate van uitwisseling en consensus tussen de niveaus van Music Matters over de betekenis van de doelstellingen en de vertaling daarvan in lesmethoden, strekt tot aanbeveling. Daarbij moet worden uitgegaan van de werkelijk haalbare effecten, gezien de beginstand van de doelgroep en de geringe tijdsinvestering die deelname aan Music Matters vraagt van de doelgroep.

De deelnemers

Music Matters wil culturele verschillen in de stad overbruggen door middel van het initiëren van muzikale ontmoetingen. De deeldoelstellingen die hier uit worden afgeleid zijn in het onderzoek teruggebracht tot twee voorwaarden voor geslaagde ontmoetingen en één gewenste uitkomst. De voorwaarden zijn:

- het versterken van de interculturele competenties (respect en kennis nemen van andere culturen);
- het versterken van het persoonlijke *empowerment* van de deelnemers (waardering krijgen en zelfvertrouwen winnen).

De gewenste uitkomst is:

- meer sociale cohesie, zowel tussen deelnemers onderling als in de buurt.

Om bovenstaande te kunnen bereiken geldt als algemene voorwaarde dat de Music Matters deelprojecten een diverse doelgroep bereiken. Uit de enquête onder deelnemers is gebleken dat Music Matters er ruimschoots in slaagt om deelnemers van uiteenlopende etnische, culturele en sociaaleconomische achtergronden te bereiken. Nog sterker gesteld: het belangrijkste sociale resultaat van Music Matters is wellicht het feit dat Music Matters het streven uit het Rotterdamse cultuurbeleid – het toegankelijk maken van kunst en cultuur voor alle Rotterdammers – waarmaakt voor jonge Rotterdammers. Dit mag een inspiratie vormen voor andere (culturele) instellingen en ook expliciet onderdeel worden van de overkoepelende doelstelling van Music Matters.

Interculturele competenties

// Respect tonen voor elkaar, leren luisteren, geduld leren hebben en het leren kennen van andere culturen en cultuuruitingen.

Van de wijkorkestdeelnemers zegt 44% te hebben geleerd om te luisteren naar anderen; 34% heeft geduld leren hebben. In de praktijk blijkt onder eerstejaars wijkorkestdeelnemers, dat naar elkaar luisteren een aandachtspunt blijft.

De R'Voices jamsessies verlopen uiterst respectvol, maar door de weinige contactmomenten (4 jams per jaar) is het effect op de deelnemers kleiner (38% heeft geleerd te luisteren en 15% heeft geduld leren hebben). De intiemere setting en nauwere samenwerking tijdens de workshops bieden hiertoe meer gelegenheid.

Slechts eentiende van de deelnemers aan beide projecten geeft aan iets over andere culturen te hebben geleerd. Het wijkorkestconcept biedt weinig ruimte om bezig te zijn met de ontwikkeling van een bredere muzieksmaak en culturele kennisuitwisseling. Zij maakt gebruik van een vast (Westers) repertoire en moet de deelnemers voorbereiden op de samenspeellessen en optredens. Het leren kennen en uitwisselen van verschillende muziekgenres en culturele invloeden, komt veel sterker tot uitdrukking in de opzet van R'Voices. Toch wordt deze doelstelling ook daar slechts ten dele behaald.

Persoonlijke empowerment deelnemers

// Deelnemers een kans geven om zich te presenteren; waardering te krijgen voor wat ze doen; zelfvertrouwen en zelfrespect ontwikkelen; en leren hoe ze zich moeten gedragen (op tijd komen en een lerende houding ontwikkelen).

Het leerklimaat in de deelprojecten blijkt dermate positief dat de deelnemende kinderen en jongeren zich gewaardeerd voelen en in hun persoonlijke groei gesteund. De wijkorkesten en R'Voices bieden de deelnemers veel gelegenheid om zichzelf te presenteren voor publiek; de kinderen en jongeren draaien hun hand niet om voor (solo)optredens. Ze lijken op dit vlak al over de nodige zelfverzekerdheid te beschikken voordat ze aan Music Matters begonnen. Toch zien de wijkorkestdocenten en de organisator van R'Voices elk seizoen opnieuw dat er een aantal deelnemers sterk in zelfvertrouwen groeit.

In beide projecten worden de deelnemers aangesproken op hun gedrag, maar op tijd komen blijft een punt. Music Matters heeft wel effect op de lerende houding van de deelnemers: eenderde van de wijkorkestdeelnemers leert vragen stellen en openstaan voor iets nieuws; bij R'Voices leert bijna de helft van de deelnemers openstaan voor iets nieuws. Music Matters lijkt op een vrij ongedwongen manier een zeker empowerend effect te hebben op de deelnemers, toch zou dit nadrukkelijker in de methode mogen worden uitgewerkt. Hierbij kan worden nagedacht over hoe de deelnemers gestructureerd een empoweringsproces kunnen doorlopen: van bewustwording en het ontwikkelen van competenties en een nieuwe houding tot het structureel inzetten van effectief gedrag en reflectie op de effecten van dit nieuwe gedrag.

Sociale cohesie

// Binding tussen de deelnemers onderling (vriendschappen) en binding in de buurt.

Al zijn de wijkorkestdeelnemers zelf optimistisch over hun nieuwe verworven contacten met andere deelnemers, bij doorvragen blijkt het vaak om kinderen te gaan die elkaar al van school kennen. Bovendien wisselen vriendschappen in deze leeftijd zodanig snel, dat het een te snelle conclusie zou zijn om hier over een toename in sociale cohesie te spreken. Bij R'Voices ontstaan veel meer nieuwe contacten en netwerk- en samenwerkingsrelaties (79% van de deelnemers geeft dit aan). Alleen voor R'Voices lijkt deze doelstelling gedeeltelijk behaald.

Het genereren van cohesie in de wijk bleek als doelstelling nog lastiger haalbaar. Ongeveer de helft van de deelnemers van alle onderzochte projecten zegt dat er meestal wel familie of vrienden komen kijken bij de samenspeellessen, optredens of jamsessies, maar er ontstaan weinig contacten tussen de bezoekers onderling. De wijkorkestdocenten interpreteren de ouderbetrokkenheid vooral in termen van positieve invloed op de muzikale ontwikkeling van de kinderen in plaats van sociale cohesie. Ook zien de wijken het nog niet als vanzelfsprekend om de wijkorkesten bij events in de wijk uit te nodigen; de tot nu toe gegeven optredens waren het initiatief van Music Matters zelf. R'Voices zet niet actief in op het genereren van buurtbrede cohesie.

Doelstellingen voor de nabije toekomst

Tijdens het onderzoek is er nagedacht over welke sociale doelstellingen het beste aansluiten bij de huidige Rotterdamse samenleving.

Zet in op waardering van eigenheid en niet op aanleren van interculturele competenties

Als de doelstelling 'kennis vergaren over verschillende culturen' in de lesmethoden verder uitgewerkt zou worden kan hierop zonder twijfel meer effect worden behaald, maar tegelijkertijd zijn er meerdere redenen om dit niet te doen:

- 1 De jonge wijkorkestdeelnemers zijn niets anders gewend dan in etnisch gemengde groepen in de klas te zitten en in gemengde wijken te wonen. Hun ervaring met de Rotterdamse multiculturele samenleving is er een van dagelijkse realiteit sinds hun geboorte. In de context van deze kinderen lijkt het minder relevant om de verschillen te thematiseren, want de verschillen tussen deze kinderen onderling zijn kleiner, dan de verschillen die men binnen één etnische groep aantreft. Dit spreekt ook uit de eensgezindheid in muzieksmaak onder de deelnemers aan de verschillende deelprojecten van Music Matters.

- 2 Kinderen in de basisschoolleeftijd zijn zich wel bewust van verschillen, maar denken daar nog niet in termen van (etnisch-culturele) identiteit over na.
- 3 Wanneer deze verschillen gethematiseerd worden, ontstaat het gevaar voor een te sterke nadruk op de traditionele (volks)muziek uit het herkomstland van de ouders. De vraag is in hoeverre deelnemers zich hiermee willen identificeren. Waar het om moet gaan is om respect voor de eigenheid van de deelnemers op basis van hun persoonlijkheid – op welke manier dan ook hun etnisch-culturele achtergrond daarin een rol speelt – en wat ze kunnen, leuk vinden en willen leren.
- 4 Bij R'Voices zullen er meer jongeren te vinden zijn uit relatief monoculturele gemeenschappen, die naar Rotterdam zijn verhuisd om een opleiding te volgen. Maar ook deze groep verleid je niet tot respect door hun etnisch-culturele achtergrond te thematiseren; respect voor elkaar winnen deze jongeren via het muzikale. Respect in de jongerencultuur ontstaat op basis van wat iemand kán; wie iemand ís, is minder belangrijk, als diegene maar zichzelf is.
- 5 Ten slotte is het inzetten op diversiteit gebaseerd op een aanname die niet bewezen is: dat de kinderen en jongeren opgesloten in hun eigen etnische culturen leven en met elkaar in contact moeten worden gebracht. Op sommige momenten en bij sommige gelegenheden zal dat het geval zijn, maar op school, in de speeltuin, bij andere clubjes waar ze lid van zijn en niet te vergeten op internet, voert monoculturaliteit niet de boventoon. Het vertrekpunt (de aanname) is dus niet zuiver, de verwachting die een interculturele doelstelling wekt is dat evenmin. Door sociale fenomenen te benoemen worden ze geïdentificeerd. Zelfs als dat met recht gebeurt, is dat alleen zinvol als het project een probleemoplossend vermogen heeft. De vraag is of Music Matters in voldoende mate over dat vermogen beschikt en daarmee in staat is om haar belangrijkste sociale doelstelling – het overbruggen van verschillen – te realiseren.

Onze aanbeveling is dan ook deze doelstelling achterwege te laten en diversiteit sterker via het muzikale tot uitdrukking te laten komen – op een vanzelfsprekende en geïntegreerde manier. Bijvoorbeeld in een divers wijkorkestrepertoire waarin verschillende muzikale invloeden op een gelijkwaardige en geïntegreerde manier hoorbaar zijn. Zo raken de jonge kinderen wel bekend met verschillende instrumenten en muziekstijlen en verbreden ze op die manier hun horizon. Ook bij R'Voices gaat het niet om een sociale uitwisseling tussen culturen, maar om het samenbrengen van muziekstijlen en genres. Het muzikale palet kan nog verder worden uitgebreid met o.a. Afrikaanse, Noord-Afrikaanse, Turkse en Indiase (Hindoestaans Surinaamse) invloeden. Als de muzikale uitwisseling goed verloopt is de kans groot en aanmerkelijk dat er wederzijds respect op volgt.

Zet in op zelfvertrouwen, eigenheid en gevoel van gemeenschappelijkheid

Het werken aan het vergroten van zelfvertrouwen, zoals Music Matters voorstaat en waarop ze goed scoort, blijft een belangrijke doelstelling, maar kan gericht worden toegepast: meer gericht op de vorming van eigenheid en gemeenschappelijkheid. Hierbij sluiten we aan op een al oude gedachte over 'opvoeding door kunst' (Herbert Read): Het tot ontwikkeling brengen van de uniciteit van het individu én het sociale gevoel van wederkerigheid. Ofwel: vanuit je eigen vaardigheden, samenkomen rondom een bepaald thema of opdracht met anderen, die weer andere vaardigheden beheersen.

Bovenstaande vindt zijn weerklank in de hedendaagse jongerencultuur, maar ook in Soheila Najand's 'cultureel burgerschap'. Najand zegt hiermee dat in onze cultureel diverse wereld, waarin elk individu elke dag te maken heeft met talloze uiteenlopende standpunten en grenzeloze mogelijkheden, de persoonlijkheid van het individu noodzakelijkerwijs meer-voudig is. Daarom zet Najand in op het leren van jongeren autonoom in de maatschappij te participeren, door hun zelfbeschikking en hun echtheid (eigenheid) te prikkelen. Zo kunnen ze maximaal hun passies en talenten ontplooiën en optimaal vormgeven aan hun eigen identiteit, maar altijd binnen een sociale context. Want persoonlijke verworvenheden als zelfbeschikking, zelfstandigheid en geestelijke vrijheid, kunnen pas tot iets constructiefs leiden als het gemeenschappelijke delers betreft. Dus bestaat ieders plicht, naast het vormen van eigenheid, uit een verantwoordelijkheid naar de ander en de maatschappij. Bij dit gevoel van gemeenschappelijkheid gaat het er volgens Danny Wildemeersch om dat individuen het vreemde niet buitensluiten in een zoektocht naar een sterkere (groeps)identiteit, maar het verschil openhouden. Hiertoe zouden zijns inziens publieke ruimtes vormgegeven moeten worden waar kwesties die ons kwelen ter sprake worden gebracht, zónder de zekerheid dat we daar het goede antwoord zullen vinden, maar mét de zekerheid dat we op die manier het verschil open en de samenleving levendig houden.

Zet niet in op sociale cohesie maar op het genereren van onverwachte ontmoetingen

Music Matters hanteert het begrip sociale cohesie (of wijkparticipatie) soms wat lichtvaardig. Om werkelijk van sociale cohesie of wijkparticipatie te kunnen spreken zouden er meer mensen, instanties en organisaties uit de wijk betrokken moeten worden, zodat er een intergenerationeel en sociaal-economisch divers netwerk ontstaat. Dit kan door het netwerk van Music Matters in de wijk sterk uit te breiden; door de muzikaal actieve ouders van de deelnemers een actieve rol in het deelproject te laten vervullen; door de wijkorkesten en de Brassbandschool het karakter te geven van fanfares op het Nederlandse platteland of van brassbands in Latijns-Amerika en het Caribisch gebied, waaraan alle generaties deelnemen; of door bijvoorbeeld te werken met 'masters' die brede lagen uit de buurt muzikaal mobiliseren. Music Matters zal voor zichzelf moeten afwegen of ze een 'buurtbrede participatie' haalbaar acht, gezien haar menskracht en middelen.

Ons inziens zou het genereren van onverwachte ontmoetingen een passender doel zijn. Want het oefenen met eigenheid vasthouden en gemeenschappelijkheid ontwikkelen kan het beste op plekken waar mensen van uiteenlopende signatuur samenkomen. Voor een deel biedt Music Matters die onverwachte ontmoetingen al, bijvoorbeeld in de samenwerking van de wijkorkestdeelnemers en de musici van het Rotterdams Philharmonisch Orkest of tussen conservatoriumstudenten en rappers uit Rotterdam Zuid bij R'Voices. Die plekken zouden bewust nog vaker opgezocht mogen worden.

Onverwachte ontmoetingen dagen de deelnemers uit de ander met andere ogen te bezien. Ook tonen ze mogelijke ontwikkelingsrichtingen waar de deelnemers zelf misschien niet meteen op zouden zijn gekomen. Naast het oefenen met eigenheid en gemeenschappelijkheid is het belangrijk een context te creëren die het verbreden van de culturele horizon van de deelnemers mogelijk maakt, opdat ze leren openstaan voor andere leefwerelden en ontdekken dat er meer is dan hun eigen leefwereld. Uit het onderzoek blijkt dat 30% van de wijkorkestdeelnemers en 45% van de deelnemers aan R'Voices zeggen te hebben geleerd om open te staan voor iets nieuws. Dit gegeven kan Music Matters nog verder uitbouwen.

Nieuwe doelstellingen voor Music Matters?

Wat de nieuwe doelstellingen zullen zijn komt idealiter voort uit een discussie tussen professionals van Music Matters en de deelprojecten. Wij doen hier een voorzet voor wat betreft de sociale doelstellingen:

Het bereiken van álle Rotterdamse kinderen en jongeren en het door muziek leggen van onverwachte verbindingen ter verbreding van hun (culturele) horizon.

Met als deeldoelstellingen:

1 Vorming en behoud van eigenheid

De deelnemer staat voorop zoals hij of zij is, met de eigen interesses en (muzikale) ontwikkelingswensen. Versterk de eigenheid door in de methode in te zetten op het stimuleren van zelfvertrouwen en geven van waardering.

2 Versterken van het gevoel van gemeenschappelijkheid

Deelnemers leren in onverwachte verbindingen elkaar en anderen aan (en tegen) te spreken terwijl er ruimte blijft voor ieders eigenheid. Biedt hiertoe een positieve sociaalmuzikale leeromgeving, waarin diversiteit een vanzelfsprekendheid is en waarin de deelnemers elkaar leren waarderen om wie ze zijn en wat ze kunnen.

'We
oefenen
samen,
we chillen
samen'

‘Als we brassen gaan we helemaal op in de muziek’

‘Enrico (29) en Jonathan (22) zijn twee matties op de trompet. Al schelen ze zeven jaar, hun vriendschap is er niet minder om. Tijdens de zaterdagmiddagoefensessies van de Music Matters Brassbandschool aan de Dalweg, musiceren ze schouder aan schouder. Maar daar blijft het niet bij.

‘We oefenen samen. We chillen samen,’ lacht Jonathan. ‘Als we een optreden hebben, spreken we daarvoor altijd af. Dan bespreken we wat komen gaat en fietsen we er samen naar toe. Wel zo gezellig.’ ‘En na afloop doen we nog een drankje in de stad,’ stoot Enrico zijn vriend aan. Jonathan: ‘Binnenkort gaan we samen naar North Sea Jazz. Kijken hoe andere bands samenspelen.’

Toonladders

Muziek speelde voor beiden al vroeg een grote rol in hun leven. Jonathan rolde via een aantal workshops in de wereld van de Caribische brass. Enrico: ‘Ik begon met trompetspelen toen ik elf jaar was. Maar ik liet het verslappen. Jammer, denk ik nu. Als ik trouw mijn toonladders was blijven oefenen, had ik nu een hele grote kunnen zijn. Ach, beter laat dan nooit.’

Aanstekelijk

In het dagelijks leven doen de twee totaal andere dingen. Enrico volgt een werk-leeropleiding tot loodgieter. Jonathan haalde

onlangs zijn chef-kokdiploma maar wil graag het welzijnswerk in. Als vrijwilliger haalt hij nu al jongeren van de straat om ze op het rechte pad te houden. Bijvoorbeeld door ze voor muzikale workshops te enthousiasmeren. Of dat lukt? ‘Op zeker’, knikt Jonathan. ‘Enrico’s liefde voor classic rock, salsa en merengue werkt zo aanstekelijk dat ze er wel in mee móeten gaan. Als we brassen gaan we helemaal op in de muziek. Van de eerste tot de laatste noot is het één grote kick!’

door Ilya Post (2007)

5

Naar een sociaalmuzikale leeromgeving

Sociale doelstellingen vormen de legitimatie van menig project, met name ook naar de financiers ervan.’ In de uitvoering van projecten gaat de aandacht van muziekprofessionals naar het muzikale leren en spelen ze in op sociale elementen voor zover dit het muzikale leren bevordert. Het welzijn of de sociale ontwikkeling van de deelnemers wordt als ‘spin off’ gezien, als een automatisch bijproduct dat mooi meegenomen is.

We delen Adri de Vugt’s standpunt dat er genoeg aanleiding is om verder te onderzoeken hoe de relatie tussen sociaal en muzikaal leren er uitziet en hoe die vormen van leren elkaar wederzijds beïnvloeden. De Vugt stelt vast dat instructie, leerstrategieën, voorkennis en dergelijke als belangrijke factoren voor het leren worden gezien, maar dat het vooral emoties zijn die een leerproces feitelijk dragen: motivatie, aspiratie, welbevinden en zelfbeeld hebben grote invloed op hoe iemand leert. Er is echter nog weinig onderzoek gedaan naar motivationele (of beter: emotionele) aspecten in het muziekonderwijs en het zou nuttig zijn meer te weten te komen over motivatie, aspiratie en het zelfbeeld van de student, de invloed van het curriculum en de manier van lesgeven hierop. Met de verzamelde gegevens over Music Matters kunnen we geen inzicht bieden in hoe het muzikale en sociale leren samenhangen. Wel hebben we in de literatuur gezocht naar overlap in de contexten waarin sociaal en muzikaal leren aangeboden worden: wat is volgens zowel muzikeducatieve als sociale professionals essentieel om de kans op leersuccessen zo groot mogelijk te maken? In deze overlap in methoden en filosofieën ligt de sleutel voor het vormgeven van een ‘sociaalmuzikale leeromgeving’ die recht doet aan beide vormen van leren | door Sandra Trienekens m.m.v. Marita Puijser

Sociaalmuzikale leeromgeving

In het vergelijkende literatuuronderzoek hebben we gekeken naar sociale leerstrategieën en de drie muziekpraktijken die voor Music Matters relevant zijn: wereldmuziekscholen, de Guildhall-methode (de werkwijze van de Guildhall School of Music & Drama) en informele leerstrategieën uit de pop en hiphopcultuur (zie ook artikel 3: Muziekeducatie in een veranderende samenleving). Er zijn vijf elementen die in beide methoden kunnen worden onderscheiden:

- 1 positief leerklimaat;
- 2 medezeggenschap/co-ownership deelnemers;
- 3 *peerlearning*;
- 4 afwisseling in en diversiteit aan werkvormen;
- 5 het vangnetvergroterende vermogen (betrokkenheid ouders, school et cetera).

Positief leerklimaat

De vele visies op een positief leerklimaat in de (ped)agogische literatuur komen overeen op de volgende punten. Het gaat om het belang van:

- 1 aansluiting op de beleving van deelnemers;
- 2 sterke sociale bindingen;
- 3 betekenisvol contact tussen docent en deelnemer;
- 4 een veilige omgeving.

In muzikeducatieve methoden in het algemeen speelt het creëren van een veilige leeromgeving een belangrijke rol. Zeker waar wordt ingezet op het stimuleren van leerlingen om muzikale risico’s te nemen of bij het uitvoeren van improvisaties. In de drie relevante muzikeducatieve methoden komt ‘positief leerklimaat’ voor, zo richt Guildhall zich bijvoorbeeld op betekenisvol contact tussen docent en deelnemer.

De Music Matters deelprojecten scoren ‘spontaan’ goed op de component ‘positief leerklimaat’ van een sociaalmuzikale leeromgeving. De kinderen en jongeren geven aan dat ze de projecten waarderen en zich gewaardeerd voelen door hun docenten of coaches en *peers*. We zeggen ‘spontaan’ omdat dit in de methode verder uitgewerkt mag worden. Met name het sociaal handelen ten opzichte van kwetsbare deelnemers, met bijvoorbeeld een laag zelfbeeld, vraagt om meer specifieke aandacht.

Medezeggenschap en co-ownership

Openheid en vertrouwen als onderdeel van een positief leerklimaat leggen een basis om gedrag bespreekbaar te maken en geven ook een ingang voor kinderen en jongeren om zelf mee te denken over een geschikte leerweg. Volgens Jan Vranken en collega’s is er namelijk een groot verschil tussen ‘deelnemen’ en ‘deelhebben’: deelnemen wordt ingevuld vanuit de consumptieve invalshoek, waarbij de deelnemers komen, gebruik maken van het aanbod en weer weggaan. Hierbij is er vaak geen sprake van een vereenzelviging met het aanbod.

Deelhebben daarentegen legt nadruk op betrokkenheid van de participant bij het voorbereiden en uitvoeren van het aanbod; in deze betekenis is de participant een symbolische of reële mede-eigenaar van het aanbod.

Ook in de muziekeducatieve benaderingen, die relevant zijn voor Music Matters, komt co-ownership veelvuldig voor. Zo is het een belangrijk aspect in de Guildhall-methode, waarin de groep zich de verantwoordelijkheid en eigenaarschap over het muzikale materiaal toeëigent en de leider/coach aspecten van de verantwoordelijkheid voor de muziekontwikkeling aan de groep delegeert. In de informele leerstrategieën uit de hiphop en popcultuur wordt het leerproces niet gestuurd door een docent of leerplan en draait het dus volledig op de medezeggenschap van de deelnemers.

Bij de wijkorkesten is er weinig sprake van eigen inbreng van de deelnemers: het repertoire ligt grotendeels vast en er is niet altijd tijd en mogelijkheid om iets te doen met de vraag om bepaalde muziek. Al ervaart iets meer dan de helft van de deelnemers ruimte voor eigen inbreng en zijn de docenten zich bewust van het belang hiervan, medezeggenschap en co-ownership vormen niet de basisgedachte achter dit deelproject en de opzet daarvan. Bij R'Voices is er alle vrijheid voor eigen inbreng: deelnemers bepalen of ze op het podium willen, wat ze daar laten horen en hoe. Maar deelnemers zijn niet betrokken bij het vormgeven van het project in zijn geheel. Ook in het concept van R'Voices kan verder worden nagedacht over medezeggenschap en co-ownership.

Volgens Tim Cain kunnen we de gedachte achter medezeggenschap en co-ownership nog een stap verder trekken: essentieel is dat kinderen en jongeren in het algemeen veel centraler komen te staan. Vertaald naar Music Matters betekent dit dat de deelnemers in alle opzichten het uitgangspunt in de deelprojecten moeten zijn: hun eigenheid, hun muzieksmaak en hun manier van leren. Want zeker deelnemers, die geen beroepsmuzikanten willen worden, zullen stoppen zodra ze het gevoel hebben dat het aanbod niet in hun behoefte voorziet of zij zich er niet in herkennen. Uiteraard moet de lat hoog blijven liggen voor wat betreft de kwaliteit van wat ze leren.

Peerlearning

Niet alleen school en ouders maar ook leeftijdsgenoten (peers) vormen een belangrijke invloed op de ontwikkeling van kinderen en jongeren. Jongeren wijzen er zelf op dat ze door middel van onderling samenwerken leren om respectvol met elkaar om te gaan; elkaars talenten leren te gebruiken; een goede sfeer leren te creëren, positieve feedback leren te geven en ontvangen. Met andere woorden: *peerlearning* lijkt een noodzakelijke werkvorm om sociale vorming te ondersteunen. In de muziekeducatieve benaderingen zijn het vooral de informele leerstrategieën uit de hiphop en popcultuur waarin het begrip *peerlearning* heel nadrukkelijk centraal staat: het informele leerproces is zelfsturend en vindt plaats tussen peers en in groepen en er is – zoals gezegd – weinig externe sturing door een docent of leerplan.

De wijkorkestdeelnemers helpen elkaar regelmatig onderling tijdens de instrumentlessen, maar dit betekent niet dat *peerlearning* de kerngedachte achter het deelproject vormt. Primair is de opzet van de wijkorkesten docentgestuurd. Bij R'Voices is er meer sprake van *peerlearning*: deelnemers leren van elkaar door samen op het podium te staan, ze leren spelen met de leden van de live huisband. Tijdens de workshops wordt uitwisseling en het geven van feedback onder de deelnemers aangemoedigd. Vermoedelijk vindt echter de meest directe *peerlearning* plaats buiten R'Voices om, tussen vrienden, in de eigen crew of eventueel in de samenwerking die tot stand is gekomen na ontmoeting tussen deelnemers bij R'Voices.

Met name voor de wijkorkesten (in mindere mate, maar ook voor R'Voices) geldt dat nagedacht moet worden hoe *peerlearning* in het deelproject kan worden ingebed.

Afwisseling in en diversiteit aan werkvormen

Psychologisch onderzoek laat zien dat een grote diversiteit aan werkvormen nodig is om sociale verandering tot stand te brengen: een gevarieerd programma aan werkvormen, waarin de klassikale uitleg van de docent niet de boventoon voert, kan juist uitdagen om te leren. De relevante muziekeducatieve benaderingen worden alle drie gekenmerkt door variatie in werkvormen, omdat er minder nadruk ligt op het naspelen en meer op het improviseren, zelf schrijven en componeren. De informele leerstrategieën uit de hiphop en popcultuur kenmerken zich door een hoge mate aan interdisciplinariteit, waarbij er niet alleen specialisten zijn maar vaak verschillende rollen in één persoon samenkomen. Bovendien doen de betrokkenen bijna alles zelf: spelen, monteren, vormgeven, et cetera.

Bij de wijkorkesten zorgen de instrumentlessen, samenspeellessen en optredens voor variatie in werkvormen. Maar er is weinig afwisseling in de tijd: deze afwisseling verloopt gedurende het jaar min of meer hetzelfde. Ook de focus blijft gedurende het jaar gericht op het leren bespelen van het instrument, niet op bijvoorbeeld componeren of improviseren. Bij R'Voices kennen de jamsessies een gelijk verloop: korte acts op het podium waarbij de deelnemers elkaar afwisselen. De workshops van R'Voices daarentegen variëren thematisch en er wordt veel meer afgewisseld in werkvormen.

Voor afwisseling in werkvormen geldt hetzelfde als voor medezeggenschap/co-ownership en *peerlearning*: de elementen zijn niet volledig afwezig, maar ze vormen niet het uitgangspunt voor de deelprojecten. Voor beide deelprojecten zou nagedacht kunnen worden over voor de doelgroep inspirerende werkvormen die kunnen worden toegevoegd aan de opzet van de deelprojecten.

Vangnetvergroterend vermogen en ouderbetrokkenheid

Het vangnetvergroterende vermogen doelt op het samenbrengen van verschillende betrokken partijen (docenten, ouders, sportcoaches, et cetera) bij de ontwikkeling van kinderen en jongeren. De band van de deelnemers met de docenten en coaches is de basis voor een leerklimaat waarin sociale competenties verbeterd worden, maar contact met ouders kan daarin een ondersteunende functie vervullen. Ouders zorgen er volgens Siemen Spinder en zijn collega's namelijk voor dat er naast praktische voordelen (afstemming, inzicht, het democratisch laten verlopen van processen) ook sociaalaffectieve voordelen behaald kunnen worden. Betrokkenen uit de (eigen) omgeving kunnen kinderen hun gevoel van trots vergroten én doordat mensen uit de eigen omgeving deel uit maken van een activiteit, zal sociaal gedrag dat wordt afgekeurd c.q. goedgekeurd geen losse ervaring zijn, maar worden meegenomen naar de grotere leefwereld.

Ook in de muziekeducatieve benaderingen krijgt het vangnet dat de omgeving biedt de nodige aandacht, vooral in de vorm van het betrekken van de buurt en ouders. Bij wereldmuziekscholen en de Guildhall-methode vormen het wijkgebonden werken en de buurtgerichte optredens en repertoire, belangrijke elementen in methode en filosofie. In de informele leerstrategieën uit de hiphop en popcultuur draait het niet zozeer om het vangnetvergroterende vermogen, maar om verantwoordelijkheid die oudere generaties voelen voor de jongere generaties. Zij nemen die door de jongere generaties te onderwijzen in de hiphop (en pop) cultuur.

Er komen redelijk wat ouders kijken naar de optredens van de wijkorkesten maar rondom de instrumentlessen zijn ze minder zichtbaar. De wijkorkestdocenten beschouwen ouderbetrokkenheid vooral als instrumenteel voor het muzikale leren, al zien de docenten wel de sociale meerwaarde die de betrokkenheid van ouders voor hun kinderen heeft. Het vangnet bij R'Voices wordt gevormd door coaches maar vooral door peers. Het is vooralsnog geen doelstelling de omgeving (ouders, buurtbewoners, et cetera) actiever te betrekken.

Music Matters erkent het belang van betrokkenheid van de omgeving, van het vangnetvergroterende vermogen, maar heeft in de praktijk moeite dit te realiseren; een ervaring die ze deelt met veel scholen en andere initiatieven die zich op kinderen en jongeren richten. Desalniettemin zou het voor het sociale en muzikale leren van belang zijn om creatieve oplossingen te vinden – al dan niet in samenwerking met andere Rotterdamse partners – om het vangnet en de ouderbetrokkenheid te vergroten.

Aanbevelingen

Aan Music Matters de uitdaging om in de praktijk te experimenteren met de relatie tussen sociaal en muzikaal leren en het vormgeven van een sociaalmuzikale leeromgeving en er al doende beter grip op te krijgen. Belangrijk hierin is – met name bij de wijkorkesten – dat de deelnemer centraler komt te staan, met zijn of haar eigenheid, muzieksmaak en leerbehoeften. Er kan met inschakeling van onderwijskundigen en/of muziekpedagogen nader invulling worden gegeven aan de sociaalmuzikale leeromgeving in de Music Matters praktijk. Per deelproject kan er ook een 'community of practice' worden opgezet met vergelijkbare initiatieven in Rotterdam en de rest van Nederland, waarin ervaringen worden gedeeld met betrekking tot het inrichten van een goed functionerende sociaalmuzikale leeromgeving.

'Zet je tan-
den op het
mondstuk
en doe pfff...
zonder
spugen hè?'

‘Ik hoop La Cucaracha nog vóór het avondeten te kunnen spelen’

Vrolijk druppelen de eerste deelnemers aan het Music Matters wijkorkest wijkgebouw ‘t Klooster binnen. Behalve hun schooltas hebben ze ook een muziekkoffer over hun schouder geslagen. Muziekjuf Anne Groeneweg: ‘Bij mij leren ze om geluid uit een saxofoon te persen. Létterlijk. Soms klinken we als een kudde verkouden olifanten. Maar dat mag de pret niet drukken. Alle begin is moeilijk. En ik ben er trots op hoe ze na slechts een paar lessen al gegroeid zijn.’

‘Ik wilde altijd al een blaasinstrument leren bespelen,’ straalt de 11-jarige Samira. Dus toen ze zich voor het Music Matters Wijk-orkest kon opgeven, twijfelde ze geen moment. Ze mag de sax zelfs mee naar huis nemen om ook daar te oefenen. ‘De saxofoon geeft een mooi geluid. Maar omdat er zoveel knopjes opzitten, is het geen gemakkelijk instrument. Gelukkig legt de juf precies uit hoe je welke noot moet spelen. Met twee, drie of soms zelfs zes vingers. Ik heb nog maar drie lessen gehad, maar het gaat al best goed. Ook heb ik al veel nieuwe vrienden gemaakt. Bij sommige kinderen zit ik in de klas, maar anderen kende ik voor het wijk-orkest nog niet.’

Kakofonie

‘Hebben jullie thuis nog geprobeerd wat geluid uit dat krenge te krijgen?’, begint Anne de les. ‘Laten we voor de zekerheid even warmblazen. We doen een wedstrijdje wie het langst de G kan blazen.’ Een kakofonie aan junglegeluiden stijgt op vanuit het leslokaal. ‘Heel goed,’ prijst ze haar pupillen. ‘Maar probeer het nu eens zonder piepjes. Zet je tanden op het mondstuk en doe pffffff... En denk eraan: zonder spugen hè?’ Opnieuw echoot een muur van geluid door het lokaal. ‘Juist Manisha. Maar nu met ietsje meer lucht. Als je niet genoeg lucht in het instrument blaast, horen we je niet.’

Oefenen

‘Oké, dan gaan we nu La Cucaracha oefenen,’ pakt Anne de blad-muziek erbij. ‘Jullie kennen de noten al. Nu zetten we ze gewoon achter elkaar.’ En ja hoor, na enkele pogingen begint zich een harmonisch geheel te vormen. Het begin is er. ‘Nog één lesje en jullie hebben het nummer onder de knie,’ motiveert de juf aan het einde van de les. ‘Berg de saxofoons maar weer op en oefen thuis lekker verder.’ De 12-jarige Raven oefent tot het laatste moment de geleerde noten. Straks gaat hij thuis weer verder. ‘Ik hoop het liedje nog vóór het avondeten helemaal te kunnen spelen,’ zegt hij vastberaden. ‘Tot volgende week juf!’

door Ilja Post (2009)

6

Muzikale praktijk en muzieksmaak

Uit de enquête onder deelnemers aan de wijkorkesten, R'Voices en de Brassbandschool blijkt dat deze projecten vooral jongeren aantrekken die al muziek maakten. Zelfs de wijkorkesten slagen er maar mondjesmaat in om drempels te verlagen voor kinderen die daar van huis uit geen ervaring mee hebben. Wel is het zo dat de deelnemers doorgaans niet eerder formele muzieklessen volgden. Music Matters biedt dus kansen voor talentontwikkeling aan jongeren die graag muziek maken, maar daar vaak nooit echt les in hebben gehad. De deelnemers zijn hierdoor vooral gericht op muziek van de straat. Hiphop heeft verreweg hun grootste voorkeur met daarna popmuziek, R&B en reggae. Wereldmuziek, blues, jazz, klassieke muziek en kerkmuziek zijn veel minder geliefd. Hieraan heeft de deelname aan Music Matters nog niet veel veranderd. Toch zijn er aanwijzingen dat het wel mogelijk is om een grotere belangstelling voor meer traditionele muziek te stimuleren als daar meer energie in wordt gestoken. Ook lijkt het mogelijk om jongeren die deelnemen aan informele Music Mattersbijeenkomsten te bewegen les te gaan nemen bij reguliere muziekscholen | door Lefty Ranshuysen

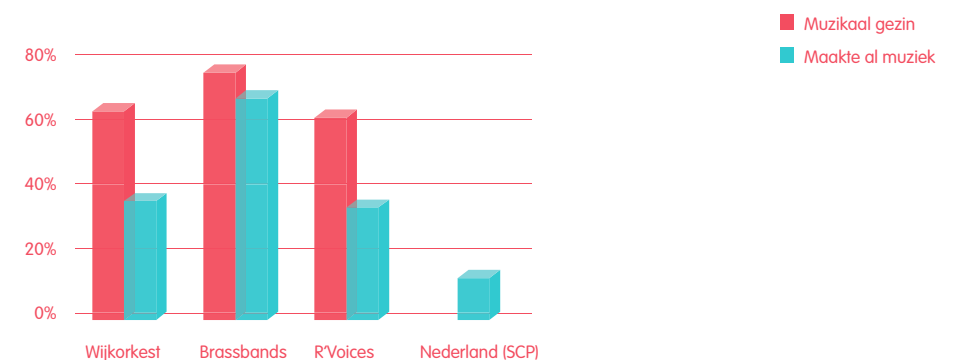
Muziek maken

Het is bekend dat de mate waarin kinderen deelnemen aan kunst en cultuur sterk wordt beïnvloed door hun ouders. Dit geldt uiteraard ook voor muziek maken. Het is dan ook niet vreemd dat de meerderheid van de Music Mattersdeelnemers uit muzikaal actieve gezinnen komt. Dit geldt vooral voor de leden van de Brassbandschool: driekwart van hen geeft aan dat andere leden van hun gezin ook muziek maken. Bij de wijkorkesten en R'Voices is dit bij tweederde van de deelnemers het geval.

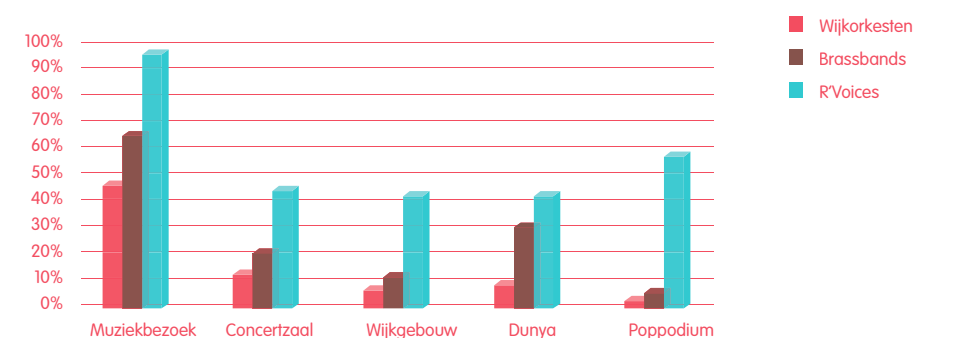
Er blijkt tevens een duidelijke samenhang tussen de muzikaliteit in het gezin en het zelf muziek maken. Hoe vaker er thuis aan muziek wordt gedaan, hoe vaker de deelnemer zelf al een muziekinstrument bespeelde vóór de deelname aan Music Matters. Circa 35% van de deelnemers aan wijkorkesten en R'Voices speelde al een instrument, bij de Brassbandschool gaat het om twee keer zo veel. Bij de R'Voicesgroep maakte iedereen overigens al muziek, maar bij de meerderheid daarvan betreft dit vocalisten, die alleen hun stem inzetten.

Het gegeven dat slechts 13% van de Nederlandse bevolking een muziekinstrument bespeelt maakt duidelijk dat de Music Mattersdeelnemers opvallend vaak al muziek maakten voordat ze actief werden bij Music Matters. Dit is niet vreemd als het om de Brassbandschool of R'Voices gaat, want deze projecten richten zich op talentontwikkeling van reeds bestaande muzikanten. Dat ook de wijkorkestleden al vaak een instrument bespeelden voordat ze bij dit orkest terecht kwamen is wel opmerkelijk. Kennelijk is er bij deze zeer laagdrempelige orkesten toch nog sprake van obstakels voor kinderen uit niet-muzikale gezinnen. Het lukt echter wel heel goed om jongeren aan te trekken die nooit eerder formeel muziekles kregen, want voor alle drie de projecten geldt dat de deelnemers vooral thuis of bij vrienden muziek maakten. Tweederde had nooit muziekles op school en eveneens tweederde ook nooit buiten school.

Muzikale ervaring

Muziekbezoek

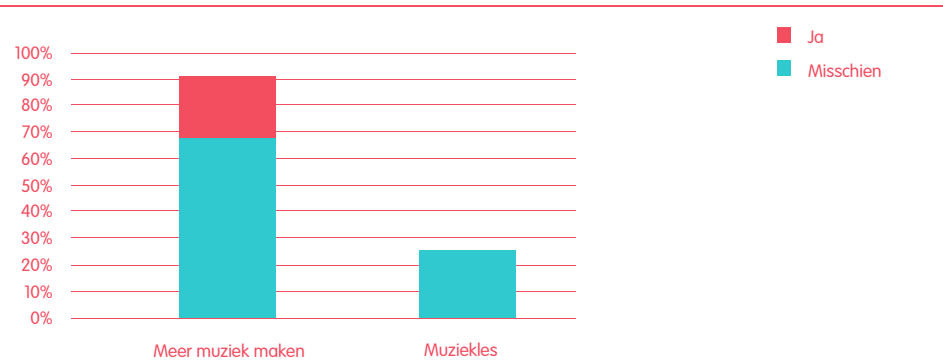

Conclusie

Music Matters biedt kansen voor talentontwikkeling aan jongeren die graag muziek maken, maar daar vaak nooit echt les in hebben gehad. Dit gegeven heeft grote consequenties voor de invulling van de educatie die Music Matters biedt: die moet voortborduren op de informele en ongestructureerde wijzen waarop de deelnemers gewend zijn muziek te maken.

Een belangwekkende uitkomst is dat vrijwel alle deelnemers in de toekomst meer aan muziek maken wil gaan doen: tweederde weet dat zeker en een kwart aarzelt nog. Een kwart overweegt om muzieklessen te volgen bij reguliere muziekscholen. Dit verschilt niet tussen de drie onderzochte projecten. In de praktijk blijkt dat de doorstroming van de informele Music Matteractiviteiten naar meer formeel muziekonderwijs nog nauwelijks tot stand komt. Dit zou in de toekomst meer aandacht kunnen krijgen.

Grafiek

Muziekbezoek

De drie onderzochte groepen verschillen sterk in de mate waarin ze vóór deelname aan Music Matters wel eens muziek bezochten. De wijkorkestleden deden dit het minst vaak: de helft had nog nooit een muziekuitvoering bijgewoond. Dit komt deels door hun relatief jonge leeftijd, maar vooral doordat ze veel minder op muziek zijn gericht dan de twee andere groepen. De wijkorkestleden die wel eens een concert bezochten, deden dit vooral op school of in een concertzaal (veelal ook met school). Van de brassbandleerlingen bezocht eenderde nooit eerder muziek. Degenen die dit wel eens deden, bezochten vooral concerten op school, op het wereldmuzikfestival Dunya en op straatfestivals. De R'Voicesdeelnemers bezochten vrijwel allemaal al muziekuitvoeringen: dit deden ze vooral in poppodia en op popfestivals, maar ook geregeld in concertzalen, wijkgebouwen en op straatfestivals en Dunya.

Conclusie

Het is duidelijk dat de muzikanten die op R'Voices afkomen hun weg wel weten te vinden naar het rijke muzikale aanbod in Rotterdam. Bij de leden van de wijkorkesten en brassbands zou dit meer gestimuleerd kunnen worden door het organiseren van uitstapjes naar muziekuitvoeringen, zoals de jamsessie van R'Voices, de finale van de *VSBfonds Music Matters* award of concerten in poppodia en wijkcentra. Het verzorgen van gastconcerten op de leslocaties is ook een goede manier om jongeren vertrouwd te maken met het luisteren naar livemuziek. Die zouden bijvoorbeeld verzorgd kunnen worden door de muzikale familieleden van wijkorkest of brassbandleden of door R'Voicesfinalisten.

Muzikale interesses

Één van de doelen van Music Matters is om deelnemers in aanraking te brengen met voor hen nieuwe muziekgenres. Om mensen te interesseren voor andere muziek dan ze gewend zijn, is het belangrijk om in te spelen op de muziek die ze al kennen en waarderen. De Music Mattersdeelnemers verschillen sterk in leeftijd, culturele achtergrond en ervaring met muziek, maar hun muzikale voorkeuren lopen weinig uiteen. Hiphop is bij alle drie de groepen favoriet: dit is voor tweederde een lievelingsgenre. Via deze gemeenschappelijke muziekinteresse is dus een verbinding te leggen tussen uiteenlopende Music Matters-projecten. Ook de populariteit van wereldmuziek is gelijk tussen de drie groepen, maar daar is veel minder belangstelling voor want dit is door slechts een kwart genoemd.

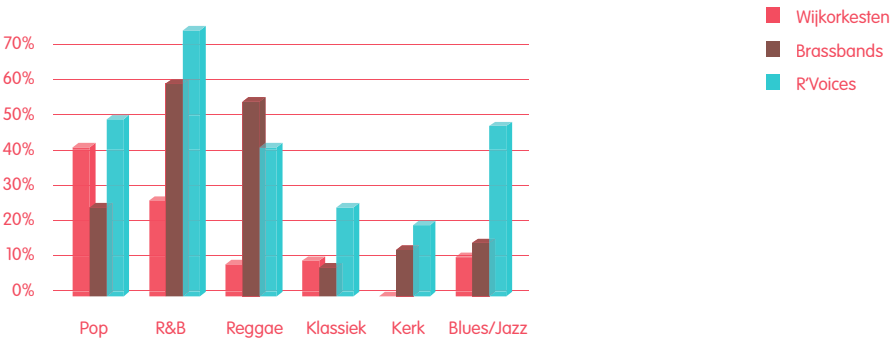
De voorkeur voor andere muziekgenres varieert per groep. R&B is het meest populair bij de R'Voicesmuzikanten, maar ook de brassbandleden kunnen dit genre erg waarderen. Beide groepen zijn ook relatief vaak gesteld op reggae. De wijkorkestleden zijn meer gesteld op pop- en rock. Klassieke muziek is bij de R'Voicesdeelnemers net zo populair als wereldmuziek. De andere twee groepen hebben daar veel minder mee. Kerkmuziek is bij de brassband-scholieren zelfs populairder dan klassieke muziek. Blues en jazz is bij alle drie de groepen iets populairder dan klassieke muziek. Voor de meer obscure genres metal, gothic, punk, hardcore en ska hebben alle drie de groepen nauwelijks belangstelling.

Conclusie

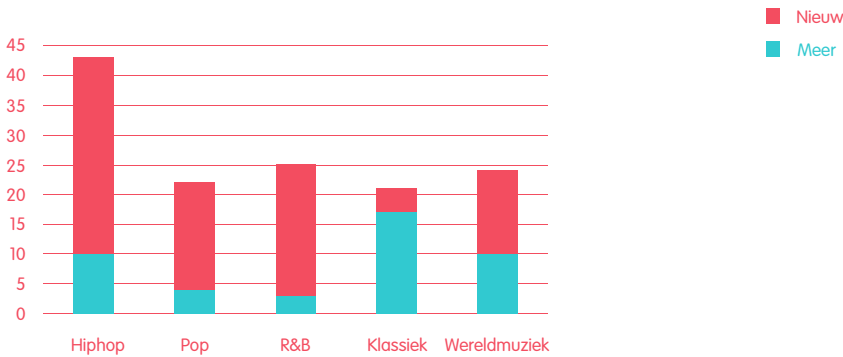
Deze uitkomsten bevestigen dat de R'Voicesdeelnemers een veel grotere en bredere ervaring en interesse hebben in muziek dan de andere twee groepen. Eerder is dan ook al gesuggereerd om interesse voor muziek bij wijkorkest- en brassbandleden te stimuleren door speciale concerten voor hen te organiseren. Bij de wijkorkestleden is het zaak om daarmee aan te sluiten op hun interesse in hiphop, pop en rock.

Bij concerten voor brassbandleden is in te spelen op hun liefde voor hiphop, R&B en reggae. Ook bij de keuze van de muziekstukken die door de brassbandleden of wijkorkesten worden ingestudeerd is rekening te houden met doelgroepgebonden voorkeuren. Dit wil niet zeggen dat die altijd het uitgangspunt moeten vormen. Echter: omdat klassieke muziek en andere traditionele muziekgenres voor beide doelgroepen nog weinig aantrekkingskracht hebben, is het zinvol om die te combineren met muziek waar ze wel al wat mee hebben.

Voorkeurgenres

Toename interesse (alle drie de groepen bij elkaar)

Veranderingen in muzieksmaak

De drie onderzochte projecten brengen nog geen revolutionaire veranderingen tot stand in de muzieksmaak van de deelnemers. Het toch al populaire hiphop is bij een kwart van de deelnemers meer in beeld gekomen en de belangstelling voor de reeds populaire genres R&B en pop of rock nam bij ééntiende toe. Hierbij gaat het vooral om een verdieping van een al bestaande belangstelling voor deze genres. Klassieke muziek, wereldmuziek, blues en jazz zijn ook bij ééntiende meer in beeld gekomen, maar hierbij gaat het juist vaak om geheel nieuwe interesses. Dit geldt vooral bij klassieke muziek. Aangezien de onderzochte projecten zich in de praktijk veel meer richten op talentontwikkeling dan op het stimuleren van belangstelling voor muziek in het algemeen, is het opmerkelijk dat deze verschuivingen zijn waar te nemen. Het is goed mogelijk dat meer uitwisseling en ontmoeting tussen uiteenlopende muziekculturen een grotere interesse voor klassieke muziek en andere meer traditionele muziekgenres dan hiphop, R&B, pop, rock en reggae met zich meebrengt.

7

De muziekprofessional van de 21e eeuw

Een van de onderdelen van het onderzoek naar de muzikeducatieve effecten van Music Matters is het in kaart brengen van de methodieken die de muziekdocenten en begeleiders van RVoices en de wijkorkesten hanteren. Bij beide projecten hebben de onderzoekers geobserveerd en zijn docenten geïnterviewd. Om de rol van Music Matters aan te scherpen voor wat betreft het creëren van een optimale werkomgeving voor de muziekprofessional en een samenhangende leeromgeving voor de deelnemers, is onder de partners bovendien een samenwerkingsonderzoek gedaan. De gebruikte feitelijke gegevens in onderstaande conclusies en aanbevelingen, komen uit het parallelonderzoek van Letty Ranshuysen (Music Matters: de meetbare effecten, 2010) | door Nelly van der Geest

De wijkorkesten

Talentontwikkeling eerste fase

De wijkorkesten zijn een praktijkvoorbeeld voor hoe kinderen hun talent kunnen ontdekken: ruim de helft van de deelnemende kinderen bespeelt hier voor het eerst een muziekinstrument. Concreet vindt tweederde van de deelnemers dat ze betere muziek zijn gaan maken. Voor tweederde daarvan staat de groei van het ritmegevoel voorop, ruim de helft vindt dat ze beter leren naspelen en iets minder dan de helft waardeert het leren lezen van muzieknoten. De kinderen zijn ook heel tevreden over de docenten: een 8,3 gemiddeld. De werkwijze is vergelijkbaar met de gangbare muzikeducatie: gericht op techniek en vaardigheden, met een stapsgewijze aanpak, door de docent gestuurd en met name geïnspireerd door westers repertoire.

Muzikale kernvaardigheden

Alle begeleidende docenten zien het belang in van muziek maken met kinderen die niet van huis uit naar de muziekschool gaan. Desondanks betreuren de meeste docenten dat ze zo weinig muzikale vaardigheden kunnen overdragen. 'Ik ervaar mezelf meer als een naschoolse hobbybegeleider, niet zozeer als een muziekdocent', zegt de gitaardocent. Geen van de docenten wil 'sociaal werker' zijn. Ze vinden vaardigheden als 'op tijd komen', 'luisteren', 'samenspel' en 'verantwoordelijkheid nemen', kernvaardigheden, maar hebben in de methodiek geen handvatten om de sociale kant van deze vaardigheden te verbinden met de muzikale kant.

Bijna alle docenten merken op dat zij groepen van ongeveer vijf deelnemers te groot vinden om muziekvaardigheden over te dragen. Ook signaleren ze dat de kinderen buiten de les nauwelijks oefenen. Bovendien zien ze een grote diversiteit in aanleg en leerhouding onder de deelnemende kinderen. Ze kunnen daar in lessen van drie kwartier onvoldoende op inspelen. Met dit commentaar denken zij vooral binnen de kaders van een bestaande aanpak.

De helft van de docenten zegt doorstroom belangrijk te vinden en denkt daarbij aan deelname van de kinderen aan een muziekschool, niet aan op eigen houtje doorgaan met muziek of aan doorstroom in andere Music Matters projecten. Talentontwikkeling wordt door deze docenten benaderd als een instroom in een formele leersetting, waar techniek, muzikale vaardigheden, notatie en analytische benadering, uitgangspunt zijn. Ze nemen in hun overwegingen niet mee hoe de kinderen thuis met muziek omgaan. Ruim eenderde van de wijkorkestkinderen blijkt uit gezinnen te komen waar één van de familieleden muziek maakt. Het zou goed kunnen dat in deze gezinnen muziek wel, maar de muziekschool geen rol speelt.

Repertoire

Om de methodiek van de wijkorkestdocenten in kaart te brengen legden wij de docenten vier vragen voor omtrent repertoirekeuze: Wie bepaalt het repertoire; is het repertoire gebaseerd op vaste muziek of op improvisatie; op westerse dan wel niet-westerse muziek; op zowel pop als klassiek en in hoeverre wordt er ruimte gecreëerd voor *urban* muziek? Het repertoire werd in alle gevallen door de docenten bepaald. Ze gingen daarbij meestal uit van westerse kinderliedjes. Dit is des te interessanter gezien het feit dat ook in de wijkorkesten de kinderen het meest van hiphop houden. Hiphop krijgt echter nauwelijks aandacht in de aanpak. Alle docenten, met uitzondering van de drummer, signaleerden een gebrek aan goed muzikaal materiaal, ook misten zij kinderliedjes uit andere culturen. Deze muziek zou bij voorkeur zo gearrangeerd moeten zijn dat hij bruikbaar is voor beginnende spelers op instrumenten. Eén van de docenten voegde daaraan toe: 'Ik mis het orkest als invalshoek. De orkestlessen zouden een meerwaarde moeten zijn voor de instrumentale lessen. Het liedjesmateriaal van de orkesten is niet duidelijk, het komt pas laat, moet ter plekke worden ingestudeerd waardoor leerlingen lang op elkaar moeten wachten. Dat is jammer, want je zou meer rendement uit de samenspeellessen kunnen halen, als alles goed is voorbereid tijdens de instrumentlessen.'

Daarnaast sluit het materiaal niet altijd goed aan bij de belevingswereld van de kinderen en is er weinig nieuw aanbod.’

Overdracht

In de interviews met de docenten kwam ook de wijze van overdracht aan bod: Wat is de plek van notatie (notenschrift) in het leerproces; wordt er gebruik gemaakt van *peer learning*; wordt de flow van de groep gevolgd; zijn de lessen individu- of groepsgericht en zijn de lessen vooral gericht op het resultaat of op het proces? Behalve een lichte voorkeur voor het aanleren van de basis van notatie, lieten de antwoorden geen duidelijke patronen zien. Alle docenten gaven aan dat zij zichzelf een methodiek hebben ‘moeten’ aanleren.

Conclusies

Bij de wijkorkesten zien we dat er ten tijde van het onderzoek nog geen specifieke methodiek voor de wijkorkesten is ontstaan. Docenten werken met hun eigen aanpak, wisselen geen of nauwelijks ervaringen uit tussen de docenten van het wijkorkest onderling en ook de afstemming tussen de leerkracht of de school ontbreekt vaak. De docenten verschillen onderling in hun wijze van overdracht en sluiten ook niet naadloos aan op de meer informele verwachtingen van hun leerlingen. Waar de docenten in hun muzikale oriëntatie vooral gericht zijn op westerse (pop)muziek, houden de leerlingen het meest van hiphop. Het ontbreekt de docenten aan passend repertoire: vooral kinderliedjes, die op alle vaardigheidsniveaus kunnen worden gebruikt. Sommige docenten hechten aan een wereldcanon, maar het belangrijkste vinden ze dat het repertoire eenvoudig kan worden gebruikt in de instrumentlessen.

Aanbevelingen

Om de muziekdocenten meer handvatten te geven, zou Music Matters de uitwisseling tussen docenten onderling systematisch moeten stimuleren. Wenselijk zijn structurele training en uitwisseling tussen de wijkorkestdocenten. De uitwisseling zou bij voorkeur ondersteund moeten worden met een database waarin ondermeer repertoire en methodieken zijn opgenomen. De database zou ook voor leerkrachten van het basisonderwijs toegankelijk moeten kunnen zijn. Leerkrachten kunnen dan wellicht meer muziekmomenten creëren in de gewone schoolweek zodat de leerlingen hun instrument vaker kunnen gebruiken: oefenen wordt dan spelen. Wellicht zijn ook ouders op die manier te betrekken. Bij eenderde van de kinderen wordt thuis ook muziek gemaakt door familieleden. Ouderparticipatie zou ook muzikaal ingevuld kunnen worden.

R’Voices

Verdiepende talentontwikkeling

Optreden met een band en direct feedback ontvangen vanuit de zaal. Deze formule is de kracht van R’Voices. Ook in combinatie met de persoonlijkheid van Henca Maduro van Epitome Entertainment die als host functioneert. Deelnemers worden vervolgens uitgenodigd voor workshops en de grootste talenten voorgedragen voor de VSBfonds Music Matters Award. R’Voices bereikt een groot deel van de Rotterdamse urbanscene. Bij een open podium aanpak als R’Voices (een showcasemodel) kan genrevrij worden gewerkt, de deelnemer bepaalt zelf het repertoire. Kennismaking met muzikale subculturen van de andere deelnemers is een logisch gevolg. Een knelpunt kan zijn dat elk open podium een eigen publiek kent.

Uit de gegevens van Ranshuysen blijkt dat het bereik van R’Voices divers is. Het accent ligt op deelnemers uit het Caribisch gebied en Kaapverdië. Opvallende afwezigen zijn Turkse en Marokkaanse deelnemers. De deelnemers van R’Voices lijken muzikale omnivoren: ze bezoeken massaal verschillende podia, meer dan drie gemiddeld. Ook zijn ze niet eenzijdig: ze houden gemiddeld van vier verschillende genres. Dat duidt erop dat ze actieve cultuurparticipanten zijn. R’Voices heeft een Jazzy/Afro/Caribisch/Latin-karakter. Dit profiel heeft zich tot nu toe niet gemengd met andere smaken.

Conclusies

De verdieping van het talent wordt vooral gerealiseerd in de randvoorwaarden: het opbouwen van een podiumpersoonlijkheid en inzicht krijgen in de zakelijke aspecten van de muziekwereld. Tijdens de jamsessies wordt geen feedback gegeven op muzikale kwaliteiten. Via R’Voices en via Wild Cards (deelnemers die door andere organisaties worden voorgedragen) wordt een grote variëteit finalisten voor de VSBfonds Music Matters Award klaargestoomd. Het aantal muzikale genres bij de Award lag van 2007 tot 2009 tussen de tien en de twaalf. R’Voices geeft handen en voeten aan een informele leerstrategie, maar focust daarbij op de randvoorwaarden voor het maken van muziek.

Aanbevelingen

Bij R’Voices wordt gebruik gemaakt van een informele leerstrategie. Op een aantal van de kenmerken is deze methodiek weinig uitgewerkt. Het gaat daarbij om *peerlearning*, muzikale coaching door de host of door bandleden, het gebruik van technische feedback bij het coachen tot performers personality. De balans tussen muzikale kwaliteiten en zakelijke, organisatorische kwaliteiten, slaat nu nog te eenzijdig door naar de zakelijke kant. Professionals bij R’Voices zouden nog kunnen groeien in hun muzikaal leiderschap.

De R'Voicespraktijk biedt ook unieke kansen: de deelnemers van R'Voices zijn erg actief in de muziek. Daaromheen kunnen meer initiatieven worden genomen, zodat de contacten niet alleen via het open podium gaan, maar er zelfstandige interactieve muzikale community's kunnen ontstaan.

Het lukt R'Voices (nog) niet om een podium te bieden aan Marokkaanse en Turkse amateur-musici. Om de succesformule die R'Voices is, te versterken, zouden er meer open podia met verschillende muziekprofielen moeten komen. Wellicht met hosts die daarbij passen. De kunst is tussen al die podia en genres een geheel te smeden. Dan ontstaat er een breder en gevarieerder netwerk, dat meer (amateur)musici kan aantrekken en met elkaar in contact kan brengen. Zo'n open netwerk is voor de informele muziekprofessional van de 21e eeuw een innovatie.

De nieuwe muziekprofessional

Zowel in het traject van R'Voices en de Music Matters Award als van de wijkorkesten, tekent zich een muzikaal leiderschap af voor de nieuwe muziekprofessional. Dit leiderschap kenmerkt zich door meer aandacht voor aansluiting bij de smaak van de deelnemers, oog voor informele strategieën en het vermogen om netwerken op te bouwen en te gebruiken. Music Matters kan de uitwisseling tussen de muzikanten en de methodiekontwikkeling stimuleren. Deze nieuwe muziekprofessional kan zich meer ontplooiën als de verschillende muziekpraktijken in de stad in een onderlinge samenhang komen te staan. Partners van formele en informele organisaties spraken de behoefte aan afstemming al uit.

Waar Music Matters zich in de eerste fase van haar bestaan bescheiden en ondersteunend heeft opgesteld, breekt nu een fase aan waarin zij zich meer als inhoudelijke dirigent van de laagdrempelige muzikeducatie in Rotterdam kan ontplooiën. Samen met de partners zou Music Matters in deze fase een langetermijnvisie moeten formuleren wat betreft inhoud en vorm van het muzikeducatieve aanbod. Music Matters is de verbindende intermediair die een muzikeducatieve leerlijn voor de stad kan ontwikkelen. Kernkwaliteiten hiervoor zullen moeten zijn: stimuleren van innovatieve muziekmethodieken door uitwisseling tussen professionals, concrete handvatten aanreiken met behulp van databases, het grote geheel zichtbaar maken, het netwerk in haar visie sturen en ondersteunen.

'Muziek is
mijn leven.
I'm eating,
breathing
and
sleeping it!'

‘R’Voices is een soort Idols zonder poeha’

‘Muziek is mijn leven. I’m eating, breathing and sleeping it!’

Marijn Donkers laat er geen misverstand over bestaan: zingen is haar grootste hobby. Hiphop, soul, jazz, maar voornamelijk de blues. Op haar twaalfde zocht ze voor het eerst de spotlights op. Maar de klad kwam er in en zes jaar geleden trad ze voor het laatst op. Nu, op haar 23e, beklimt ze samen met zangeres Manouschka en toetsenist Ricardo het podium van de R’Voices jamsessies.

Tot deze avond waren de drie volslagen vreemden voor elkaar. Nu zingen en spelen ze samen de sterren van de hemel. Vooraf is niets afgesproken. Maar als Marijn Tyrone inzet, Erykah Badu’s soulklassieker, volgt de rest - bijgestaan door een professionele band - als vanzelf. ‘Best eng hoor. Om zo ineens met een paar vreemden te musiceren’, bekent Manouschka (24) na afloop. ‘Je wordt toch wel een beetje voor de leeuwen gegooid. Meer-stemmig zingen is moeilijk, omdat je elkaars klank helemaal niet kent. Tegelijk is dat ook de uitdaging. Om er samen wat moois van te maken.’

Muzikale alleskunner

Na vijf minuten op het podium zijn Marijn en Manouschka al helemaal fan van bandlid Ricardo, alias Phatt. Deze schrijver, zanger en producer is een muzikale alleskunner die talloze hits met het grootste gemak naspeelt. Vorig jaar deed hij als

kandidaat mee, waarna hij doorstroomde naar de Music Matters masterclasses. Op een haar na verloor hij echter de VSBfonds Music Matters Award 2007 aan Sabrina Starke, de huidige Music Matters ambassadeur.

Talentscout

Desondanks is hij een voorbeeld voor Marijn, die stiekem niet alleen voor de lol meedoet. ‘Bij elke voorronde van R’Voices zit een talentscout in de zaal die de beste zangers uitnodigt voor de Music Matters masterclass. Een soort Idols zonder alle poeha. Je stapt gewoon op het podium en doet je ding. Soms alleen, dan weer met anderen, maar altijd leuk. Ik heb zojuist mijn vuurdoop gehad en ja, het smaakt naar meer. Volgende keer ben ik zeker weer van de partij. Nu maar hopen dat de talentscout me in de smiezen krijgt.’

door Ilya Post (2007)

8

Van spin in het web tot dirigent

Met het onderzoek rond Music Matters zijn de sociale en muzikeducatieve effecten in 2009 bij de deelnemers op verschillende manieren in beeld gebracht. Daarnaast is gekeken naar de effecten op begeleiders en participerende organisaties. In 2009 waren twaalf partners bij Music Matters betrokken. Er zijn vijftien vertegenwoordigers van vijf samenwerkingsprojecten onderzocht. Hieruit valt op te maken dat door de samenwerking binnen Music Matters een aantal succesvolle en innovatieve formules zijn ontwikkeld. Om deze te verankeren moet er aandacht worden besteed aan het vertalen van de gevonden formules naar methodieken, zodat ze overdraagbaar kunnen worden. Daarnaast dient de samenhang tussen de spelers in het Rotterdamse muzieknetwerk te worden vergroot, zodat inbedding kan plaatsvinden. Uit het onderzoek komen twee centrale aanbevelingen en drie cruciale instrumenten naar voren. Op basis van deze adviezen kan Music Matters zich (nog meer) als inhoudelijke dirigent van de laagdrempelige muzikeducatie in Rotterdam ontwikkelen | door Nelly van der Geest en Letty Ranshuysen

Aanbevelingen

1 Versterk het ketenbewustzijn

Music Matters zorgt voor laagdrempelige en innovatieve muzikeducatie voor alle jonge Rotterdammers. De kracht zit in de breedte van het netwerk: van klassiek tot urban, van gevestigd tot nieuwkomer, van not-for profit tot commercieel en van podiumvoorziening tot producent. Er zit bovendien een fundamenteel verschil in het aanbod van kleine aanbieders tegenover dat van de gevestigde orde. Kleine aanbieders staan dicht bij de doelgroep en zijn innovatiever en flexibeler. Grote aanbieders kunnen beter continuïteit in het aanbod garanderen, zijn professioneler georganiseerd en kunnen eventueel bijdragen aan muzikale scholing van docenten. De grote aanbieders hebben de neiging zich vooral op hun eigen praktijk te richten, wat een soepele doorstroom binnen het Music Mattersnetwerk in de weg staat. Er wordt te weinig nagedacht over de behoeftes van talenten en hoe die tijdens hun muzikale ontwikkeling verschuiven. Er bestaan te veel eilandjes, waardoor bestaande kennis onvoldoende wordt gedeeld.

Het is belangrijk om meer inhoudelijke stroomlijning en onderlinge afstemming op gang te brengen. Dan kan er een heldere infrastructuur ontstaan waarin informele en formele muziekorganisaties samenwerken. Met elkaar kunnen ze jonge Rotterdammers mogelijkheden bieden om hun muzikale levensloop te beginnen en vorm te geven binnen de volgende fasen:

- A kennismaking met muziek,
- B talentontwikkeling bij degenen die de smaak te pakken krijgen,
- C professionalisering van degenen die over bijzondere talenten beschikken.

Music Matters kan deze muzikeducatieve leerlijn stimuleren door deze keten zichtbaar te maken, een verbindende schakel te vormen, concrete handvatten aan te reiken en het netwerk te sturen en te ondersteunen.

2 Neem muzieksmaak als start voor het leerproces

De onderzochte Music Matters deelnemers houden vooral van muziek die ze 'op straat' oppakken: muziek, die vaak is ontleend aan hiphop en popmuziek. Die muzieksmaak dient serieus te worden genomen en is als start te gebruiken voor de informele leerstrategieën die Music Matters toepast. Uit het onderzoek blijkt dat een prikkelende leeromgeving waarin kinderen en jongeren het uitgangspunt vormen en waarin ze zich thuis voelen, aansluit op hun manier van muzikaal én sociaal leren. Er komt een positief leerklimaat tot stand als leerlingen invloed hebben (co-eigenaarschap), van elkaar kunnen leren (*peerlearning*), afwisselende werkvormen krijgen aangeboden en hun sociale omgeving zo veel mogelijk bij het leerproces wordt betrokken. Door de deelnemers actief te betrekken bij de muziekkeuze wordt aangesloten op hun referentiekaders. Hierdoor kunnen ze gemakkelijker openstaan voor andere muziekgenres dan ze gewend zijn.

Aangezien veel deelnemers uit muzikale families blijken te komen, is het ook mogelijk om aan hun familieleden een bijdrage te vragen voor het repertoire. Invloed op muziekrepertoire geldt niet alleen de door deelnemers te spelen muziekstukken. Bij de invulling van concerten die in het kader van Music Matters worden geproduceerd is het zinnig om ruimte te bieden voor de muzieksmaak van het beoogde publiek. Bollywoodmuziek ten gehore brengen bij een concert van het Rotterdams Philharmonisch Orkest kan bijvoorbeeld de oren openen voor westerse klassieke muziek. Het ontdekken van nieuwe muzieksoorten en het experimenteren met uitwisselen en mixen van muziek gebeurt vooral bij R'Voices. De deelnemers daarvan nemen zelf al een opvallend grote en brede interesse in muziek mee. Bij doelgroepen met een smalle muzieksmaak is het lastiger om zo'n interactiviteit te realiseren, waardoor stimulansen van begeleiders een veel grotere rol spelen. Het ontwikkelen van interactieve werkwijzen is niet alleen van belang in het kader van muzikeducatieve doelen, maar ook voor sociale doelen. Het leren kennen van andere muziekculturen vergroot niet alleen het muzikale referentiekader, maar ook de sociale participatie.

Samen met haar partners en andere partijen kan Music Matters zich profileren als koploper in het uitwerken van een geïntegreerde sociaalmuzikale leeromgeving.

Cruciale instrumenten

Uit de onderzoeken rond Music Matters komen drie tools bovendien die ondersteuning kunnen bieden aan de uitwerking van de twee hiervoor geschetste aanbevelingen.

1 Een muzikeducatief leerplan voor de stad

Een belangrijk middel om het ketenbewustzijn te bevorderen is een samenhangend concept te ontwikkelen voor de middellange termijn: een muzikeducatieve leerlijn voor de stad. In een expertmeeting hebben de partners van Music Matters gesuggereerd om deze leerlijn via internet zichtbaar te maken. Wie, biedt wát aan, wélke aanpak wordt gebruikt en hōe sluit het op elkaar aan. Hierdoor wordt voor de deelnemers zichtbaar welke mogelijkheden er zijn om hun muzikale talenten te ontwikkelen en hun muzikale levensloop vorm te geven. De partnerorganisaties kunnen met behulp van zo'n site meer en beter naar elkaar doorverwijzen. De kracht van dit concept wordt, zowel naar binnen als naar buiten, vergroot als de visies en belangen van de diverse organisaties daar helder in zijn opgenomen.

Aandachtspunten voor dit proces zijn:

- 1 De muzikale leerlijn steunt op een netwerk van zeer uiteenlopende organisaties: erken die verschillen (positie in het veld, visie op talentontwikkeling, visie op plek van klassieke westerse muziek in het aanbod, et cetera).
- 2 Bekijk de kansen van een meersporenbeleid binnen de leerlijn: deels via kleinschalige informele organisaties, deels via gevestigde institutionele spelers.
- 3 De wensen en behoeftes van jonge Rotterdammers zijn verschillend: maak een segmentering van de markt op basis van lifestyle en muzikale behoeftes en volg hoe zij sporen door de leerlijn trekken.
- 4 Het zichtbaar maken van een muzikeducatief leerplan is een proces: ontwikkel een veranderstrategie voor het muzieklandschap over vijf jaar, waarin aandacht is voor de balans tussen samenwerking en concurrentie.
- 5 Inspireer elkaar: je hebt niet alleen zakelijke belangen gemeen, maar ook muzikale. Trek samen op, ook naar financiers en fondsen.
- 6 Pleit bij fondsen en de gemeente voor een passende verdeling van middelen op basis van de beoogde muzikeducatieve leerlijn. Wees realistisch: ga er niet vanuit dat het budget groeit.

2 Structurele uitwisseling tussen professionals

Veel docenten ontwikkelen binnen Music Matters op eigen houtje een methodiek en vinden hierdoor telkens opnieuw het wiel uit. Er is gebrek aan passend repertoire en succesvolle aanpakken blijven persoonsgebonden. Opleidingen zijn nog te weinig in staat om docenten op te leiden die informele leerstrategieën op deskundige wijze kunnen toepassen. Music Matters zal het voortouw moeten nemen in deze professionalisering door uitwisseling tussen docenten te stimuleren en passend muziekrepertoire te ontwikkelen.

Partners in Music Matters pleiten voor een mix van maatregelen, zoals het opleiden van peerdocenten, het bijscholen van HBO-docenten en het coachen op de werkvloer van pas afgestudeerden. Een uitdagende suggestie is het initiëren van een Music Matters Certificaat voor muziekprofessionals. Als Music Matters in de praktijk handen en voeten geeft aan innovatieve muziekmethodiek, bestaat de kans dat opleidingen deze taak langzamerhand overnemen.

Fysieke uitwisseling

Professionele uitwisseling kan fysiek en digitaal worden georganiseerd. Tijdens de fysieke uitwisseling worden werkwijzen gedeeld en op elkaars deskundigheid gereflecteerd. Het gaat om het uitwerken van kerncompetenties en muzikale *skills* die nodig zijn voor laagdrempelige muzikeducatie zoals informele leerstijlen, interdisciplinair werken, nieuwe vormen van muzikaal leiderschap. Centraal staat het leren balanceren tussen muzikeducatieve en sociale doelen. Regelmatige ontmoetingen zal de teamvorming van muziekprofessionals stimuleren, ongeacht waar zij uit het netwerk vandaan komen.

Digitale community

Deze werkwijze is te ondersteunen door een digitale community waarin ook professionals kunnen participeren die niet binnen Music Matters actief zijn. Op deze wijze worden de ontwikkelde methodieken naar elders overgedragen. Het repertoire dat voor laagdrempelige muzikeducatie nodig is, zou ook digitaal ontsloten moeten worden. De professional site zou interactief van opzet moeten zijn: muziekprofessionals kunnen voorbeelden up- en downloaden.

De professional site kan ook worden gebruikt voor het structureel en systematisch verzamelen van bereik- en deelnamecijfers. Door standaardisering van informatie, te verzamelen door de projectcoördinatoren, kunnen gegevens over bereik eenvoudig en met beperkte middelen, zichtbaar worden en de legitimatie van laagdrempelige muzikeducatie onderbouwen. Bovendien kan dit deel van de site voor evaluaties gebruikt worden die de afzonderlijke partnerorganisaties of deelprojecten overstijgen. Dit kan input leveren voor de muzikale leerlijn binnen de stad Rotterdam en voorbeeld stellend zijn voor daarbuiten.

3 Muziekcommunity's stimuleren

De kracht van Music Matters is dat mensen met interesse voor muziek onderling met elkaar in contact worden gebracht. Dit kan nog veel meer worden gestimuleerd. Zo blijft de muziek-beoefening van de wijkorkestleden een tamelijk geïsoleerde activiteit. Juist het integreren van muziek in het alledaagse leven, maakt muziek laagdrempelig en verbindend. Immers Music Matters *Makes People Meet*. Ook dit aspect kan actief worden vormgegeven. Music Matters zou via het organiseren van community's rondom bepaalde deelnemersgroepen tot een meer integrale aanpak van muziekeducatie kunnen komen. Als wijkorkestleden op school actief en vanzelfsprekend worden uitgenodigd om met hun instrument de klas te begeleiden bij het instuderen van een wijkorkestlied, wordt samen muziek maken vanzelfsprekend. Ook R'Voices kan meer bieden. Naast podiumervaring kan onderlinge uitwisseling worden gestimuleerd door mogelijkheden te bieden om regelmatig samen te spelen, samen naar concerten te gaan of samen in contact te treden met professionele musici.

Labs en community's

Niet alleen de deelnemers zelf maar ook hun directe omgeving zou onderdeel van de Music Matterscommunity's moeten gaan vormen. Zo kunnen er vanzelfsprekende muziek-maak en muziek-luisterplekken en groepen ontstaan: labs en community's. Voor wijkorkesten vormen school en familie de relevante context, bij R'Voices gaat het om een reeds bestaande community. De community's zijn meer te benutten en digitaal te organiseren. Voor partnerorganisaties, deelnemende scholen, deelnemers en hun vrienden en familie zou muzikaal materiaal transparant op het internet beschikbaar moeten zijn. Via internet is bruikbaar repertoire te verspreiden, zijn er filmpjes te tonen over hoe je bepaalde nummers op een bepaald instrument speelt en is informatie over tijdstippen van concerten, jamsessies en openbare lessen te vinden.

Fysieke ontmoeting

Naast digitale samenhang is fysieke ontmoeting nodig. Via trainingen, muzikale coaching en informatie van Music Mattersbegeleiders kunnen ouders, vrienden en basisschooldocenten achterhalen waar Music Mattersdeelnemers mee bezig zijn. Daardoor kunnen informele oefen- en presentatieplekken (of labs) ontstaan voor deelnemers én hun sociale omgeving. In feite vormt R'Voices al een lab rond R&B, jazz en latin muziek. Daarnaast zou een lab kunnen worden opgezet rond Magrebmuziek of een hardcore/metallab om doelgroepen met interesse voor die genres aan te trekken. Veel Music Mattersdeelnemers hebben een actieve muzikale achtergrond. Het gaat er niet alleen om hun individuele talent te stimuleren, maar om hun talent als deel van een gemeenschap te benaderen. Door het faciliteren van muziekcommunity's wordt het individu én de gemeenschap gestimuleerd.

Conclusie

Music Matters heeft als een spin een sociaalmuzikaal web geweven in Rotterdam. Met de hiervoor aangegeven aanbevelingen en instrumenten kan Music Matters zich de dirigent tonen die muziek weet te maken uit het web. Op deze wijze kan Music Matters een klinkende bijdrage leveren aan de muzikale en sociale levensloop van jonge Rotterdammers.

Bijlage

Korte karakterisering Music Matters Projecten

Wijkorkesten bieden kinderen van meerdere basisscholen in een wijk de kans samen muziek te maken. Kinderen van groep 6 tot en met 8 kunnen kiezen voor een instrument en krijgen wekelijks instrumentlessen in kleine groepen. Daarnaast volgen ze een keer per maand samenspeellessen waarbij ze een wijkorkest vormen. De SKVR Muziekschool is trekker en uitvoerder van de wijkorkesten.

Brass Meets bestaat uit drie onderdelen: de Brassbandschool Rotterdam (BBS), Santa Cecilia en Brass NL. In de Brassbandschool wordt elke zaterdag aan 60 à 70 jongeren les gegeven en tegelijkertijd repeteren er brassbands in het SKVR-gebouw op de Dalweg. Santa Cecilia is begonnen als een onderzoek naar brassmuziek, dat is uitgevoerd door Carlo Balemans onder het leiderschap van Community Arts van Codarts. Na afronding van het onderzoek is Balemans betrokken bij de opzet van de kaderopleiding. Daar wordt gewerkt aan de vernieuwing van het dirigeren van brassbands.

Het World Music & Dance Centre (WMDC) is trekker van Brass Meets, Mobiliteit in Muziek is verantwoordelijk voor de uitvoering.

R'Voices is een open podium/jamsessie voor (jong) talent met begeleiding van een band. Het wordt gehouden in het WMDC of in de LCC's in de wijken (lokale cultuurcentra). Epitome Entertainment (EE2) organiseert de jamsessies en nodigt mensen uit voor de vervolgwerkshops. De workshops zijn twee weekenddagen en gaan over presentatievaardigheden en de zakelijke kanten van het muzikantenvak. De grootste talenten krijgen een plek in de finaleavond van de VSBfonds Music Matters Award.

De VSBfonds Music Matters Award is een talentenjacht voor Rotterdams muziektalent waarbij uiteenlopende muziekgenres tegen elkaar strijden. Doel is het samenbrengen van talent en het stimuleren van een uitwisseling tussen genres. Deelnemers worden gescout tijdens de R'Voices jamsessies of worden aangedragen door partners van Music Matters. De winnaar is een jaar lang ambassadeur van Music Matters en wint een prijzenpakket waarmee geïnvesteerd wordt in de muzikale carrière van de winnaar.

Gotta Sing?! bestaat uit een serie van (gratis) zangworkshops door bekende artiesten aan (veelal) onervaren zangers en zangeressen die voorafgaan aan de Vocal Summit. Gotta Sing?! wordt afgerond met een optreden in Theater Zuidplein.

Vocal Summit is een tweedaags vervolg op Gotta Sing?! in de vorm van een workshop-programma in het kader van het North Sea Jazz Festival in samenwerking met Codarts Hogeschool voor de Kunsten. Dit mondt ook uit in een optreden.

De community choirs (wijkchoren) zijn een zangproject in de brede school waarbij kinderen van verschillende scholen uit een wijk samen wekelijks zingen in een koor. Sinds 2009 werkt Music Matters samen met Zangmakers om een nieuwe impuls te geven aan zang (zowel binnen- als buitenschools) door middel van het opleiden van popgroepleiders.

De Zingende Stad is een binnenschools project ontwikkeld door Yo! Opera waarin kinderen een muzikale/vocale compositie maken over hun wijk.

Fort van de Verbeelding ontwikkelt concepten waarin kinderen, jongeren en volwassenen centraal staan en zelf muziek maken. In samenwerking met Music Matters en het Rotterdams Philharmonisch Orkest organiseerde Fort van de Verbeelding in Rotterdam Fanfare Dakar en het Groot Schoolorkest Delfshaven.

Multi Jam Marathon is een ochtendlange kennismaking met muziek uit verschillende werelden voor groepen 5 en 6 van de basisschool. Kinderen zingen en dansen mee en proberen zelf een aantal instrumenten uit. De Multi Jam Marathon vindt plaats in het World Music & Dance Centre en wordt geleid door Winston Scholsberg.

Making the band is een bandcoachingstraject ontwikkeld door de Delta Sound Factory.

Literatuur

Geraadpleegde literatuur t.b.v. artikel 3

Bogt, T.F.M. ter, in: René Diekstra, Michel Hogenes (red.), *Harmonie in gedrag, de maatschappelijke en pedagogische betekenis van muziek*. Uitgave: Karakter BV, Uithoorn 2008

Broekman, K., Verslag Expert meeting: *Creative collaborations*. Uitgave: Yo Opera Festival 2007

Frowijn, R., in: René Diekstra, Michel Hogenes (red.), *Harmonie in gedrag, de maatschappelijke en pedagogische betekenis van muziek*. Uitgave: Karakter BV, Uithoorn 2008

Geest, N. van der, *Muziekeducatieve effecten van Music Matters, kwalitatief bekeken*. Uitgave: HKU 2010

Geest, N. van der, *Samenwerking, Music Matters en haar partners*. Uitgave: HKU 2010

Geest, N. van der, *Eindadvies, Music Matters leereffecten samenwerking*. Uitgave: HKU 2010

Geest, N. van der en C. Serkei (red.), *De brug is van niemand, over de kwaliteit van talentontwikkeling*. Uitgave: IF&TB Amsterdam 2009

Green, L., *Music, Informal Learning and the School: a New Classroom Pedagogy*. Uitgave: Ashgate Pub Co Londen 2008

Hendrickse en Thomson in George Odam, Nicolas Bannan (red.), *The Reflective Conservatoire*. Uitgave, The Guildhall School of Music & Drama, London 2005

Laarakker, K., *Zicht op... talentontwikkeling en cultuureducatie*. Uitgave: Cultuurnetwerk Nederland Utrecht

Mak, P., Ninja Kors en Peter Renshaw, *Formal en informal learning in music*. Uitgave: Lectorate lifelong learning in music, Groningen 2007

Schippers, H., *Harde Noten, Muziekeducatie in wereldperspectief*, in: Cultuur en Educatie 9. Uitgave: Cultuurnetwerk Nederland Utrecht 2004

Schippers, H., *One monkey, no show, culturele diversiteit in de Nederlandse muziekeducatie*. Uitgave: Cultuurnetwerk Nederland Utrecht 1995

Schreuder, A., *Multiculturele variaties in muziekeducatie*. Uitgave: Lectoraat Kunst en Cultuureducatie, AHK, Amsterdam 2008

Geraadpleegde literatuur t.b.v. artikel 4

Najand, S., Een culturele burger wordt niet geboren, maar gecreëerd, in: M. Bultynck (red.), *360° participatie*. Uitgave: Démos vzw Brussel 2009

Wildemeersch, D., Kwesties van burgerschap. Naar buiten treden en het verschil openhouden, in: M. Bultynck (red.), *360° participatie*. Uitgave: Démos vzw Brussel 2009

Geraadpleegde literatuur t.b.v. artikel 5

Cain, T. (2010) Music Teachers' action research. In: C. Koopman & V. Meeuwis (red.), *Alle registers open: nieuwe ontwikkelingen in onderzoek naar muziekeducatie*. Cultuur en Educatie 28. Uitgave: Cultuurnetwerk Nederland Utrecht

Spinder, S. et al. (2007) *Krachten en kansen. Initiatieven in zorg en welzijn*. Uitgave: Bohn Stafleu en Loghum, Houten

Vranken, J., D. Dierckx & J. Wyckmans (2009) Participatie als window dressing. In: M. Bultynck (red.) *360° participatie*. Uitgave: Démos vzw Brussel

Vugt, A. De (2010) Muziekpedagogisch onderwijs in het muziekvakonderwijs. In: C. Koopman & V. Meeuwis (red.) *Alle registers open: nieuwe ontwikkelingen in onderzoek naar muziekeducatie*. Cultuur en Educatie 28. Uitgave: Cultuurnetwerk Nederland Utrecht

Colofon

© Stichting Music Matters, Rotterdam 2011

Auteurs: Nelly van der Geest, Marita Pruijser, Letty Ranshuysen en Sandra Trienekens

Interviews: Ilja Post

Coördinatie: Beerend Lenstra en Marianne van de Velde

Eindredactie: Marleen Bos (Schrijfwerk)

Grafisch ontwerp: Annemarie Mosterd

Fotografie: Rinie Bleeker

Drukwerk: Platform P

ISBN 978-90-9026024-2

Stichting Music Matters

Pieter de Hoochweg 125

3024 BG Rotterdam

Telefoon: 010 – 244 45 21

E-mail: info@musicmatters.nu

Website: www.musicmatters.nu

Music Matters wordt gesteund door de gemeente Rotterdam en het VSBfonds.

Deze publicatie is mogelijk gemaakt met een financiële bijdrage van de dienst Kunst en Cultuur, gemeente Rotterdam.

De volledige versies van de onderzoeken zijn te downloaden op www.musicmatters.nu of op te vragen bij Music Matters.

Over de auteurs

Nelly van der Geest richt zich in haar werk op mensen, projecten en innovatieve ontwikkelingen op het snijvlak van kunst en samenleving. Ze is opgeleid als socioloog (Universiteit Utrecht), theaterdocent (Hogeschool voor de Kunsten Utrecht) en adviseur (SIOO). Ze werkt voor de HKU als docent bij de Master Kunsteducatie en als directeur van het Centrum voor Interculturele Studies (CIS). Voor het CIS doet ze onderzoek naar creatief partnerschappen, talentontwikkeling en culturele diversiteit in de kunsten. Daarnaast heeft zij een adviespraktijk: Kunst en Andere Ongewisse Zaken (KAOZ), waar zij veranderings- en scholingsprojecten begeleidt.

Marita Pruijser is als hogeschool onderzoeker in opleiding (HOIO) verbonden aan het Lectoraat Burgerschap en Culturele Dynamiek, Domein Maatschappij en Recht, Hogeschool van Amsterdam. In die hoedanigheid voert ze onderzoek uit naar de maatschappelijke effecten van culturele interventies. Ze voltooide de studie Culturele en Maatschappelijke Vorming aan de Hogeschool van Amsterdam.

Letty Ranshuysen is opgeleid als socioloog (Erasmus Universiteit Rotterdam) en is als zelfstandig onderzoeker gespecialiseerd in beleidsgericht onderzoek binnen de kunst- en cultuursector. Werken aan een groter publieksbereik is een van de belangrijke uitgangspunten voor vrijwel alle onderzoeken die zij uitvoert. Naast kwantitatief en kwalitatief publieks- en doelgroepenonderzoek voor musea, theaters, poppodia en festivals, schreef ze een handleiding voor publieksonderzoek in de cultuursector, ontwikkelde een model voor jongerenmarketing en is de grondlegger van de landelijke MuseumMonitor. Daarnaast schrijft ze regelmatig in vakbladen over cultuurmarketing en cultuureducatie.

Sandra Trienekens is lector Burgerschap en Culturele Dynamiek bij het Domein Maatschappij en Recht, Hogeschool van Amsterdam. Daarnaast is ze verbonden aan de Universiteit van Amsterdam en zelfstandig onderzoeker op het vlak van burgerschap, diversiteit en de kunsten. Ze is opgeleid als sociaal geograaf en promoveerde in de cultuursociologie. Haar onderzoek richt zich op de vraag waarop culturele interventies een positieve impuls kunnen geven aan maatschappelijke vraagstukken en het versterken van zachte burgerschapscompetenties.

Ariane Vervoorn is docent Kunst en Onderzoek aan ArtEZ hogeschool voor de kunsten in Arnhem. Voor het evaluatieonderzoek naar Music Matters werkte zij mee aan het onderzoek van Nelly van der Geest, het onderzoek naar de muzikeducatieve effecten.

